

OSZCZĘDNOŚĆ

Organ „Związku Galicyjskich Kas Oszczędności“

Wychodzi w połowie każdego miesiąca.

Redaguje

Biuro Związku.

Redakcja i Administracja

Lwów, ulica Zyblikiewicza 1. 38.

Prenumerata

roczna z przesyłką pocztową 5 kor.

Ogłoszenia

70 kor. za stronę, przy powtarzaniu odpowiedni opust.

TREŚĆ: W sprawie reformy kredytu hipotecznego. — W sprawie należności od deklaracji zwalniających. — Obrót czekowy w kasach oszczędności. — Galicyjska Kasa Oszczędności. — W sprawie kredytów budowlanych. — Domy zdrowia. — Szkolne Kasy Oszczędności. — Asekuracja a oszczędność.

W sprawie reformy kredytu hipotecznego.

W roku 1906. c. k. Namiestnictwo rozesało do kas oszczędności kwestyonaryusz zestawiony przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych i skarbu i po wysłuchaniu rady gospodarczej w celu zebrania potrzebnych dat nad reformą kredytu hipotecznego. Kwestyonaryusz ten obok pytań, z zakresu statystyki obejmował kilka pytań zasadniczych natury ekonomicznej.

Kwestyę pytaniami tymi omówiliśmy w numerze kwietniowym z roku 1906 i obecnie, z powodu, że w dodatkach do stenograficznego protokołu z posiedzenia Izby Panów, znajduje się sprawozdanie o wniosku Grabmay'ra i towarzyszy w kwestyi reformy kredytu hipotecznego, przytaczamy trzy najważniejsze pytania z rozesłanego kwestyonaryusza w dosłownem brzmieniu:

Pytania te opiewały:

19. Welche Folgen dürfte ein Gesetz haben, welches pro futuro ausschliesslich seitens des Gläubigers prinzipiell unkündbare, längstens binnen 60 Jahren in unveränderlichen Annuitäten rückzahlbare Hypothekendarlehen auf landwirtschaftlichen eventuell auf bauerlichen Liegenschaften zur grundbücherlichen Eintragung zuliesse:

- a) für die Entwicklung des Hypothekarkreditgeschäftes der Anstalt.
- b) für den Hypothekarkredit im Allgemeinen,
- c) für die Geschäftsverhältnisse der Sparkasse überhaupt (in Bezug auf ihre Einnahmen, den Zuwachs der Reserven, die passive Verzinsung den Reingewinn, eine eventuelle Abdrängung des Hypothekarkreditgeschäftes der Sparkassa ausschliesslich auf den städtischen Hypothekarkredit u. s. w.).

20. Welche Folgen würde eine solche Bestimmung, haben, welche auch pro praeterito auf alle, gegenwärtig aushaftenden Hypothekendarlehen eventuell auf alle gegenwärtig bei Kreditanstalten aushaftenden, Anwendung fände also die Nothwendigkeit der Umwandlung aller kündbaren Kapitalshypotheken in nicht kündbare Annuitätshypotheken mit sich brächte.:

- a) für das Hypothekarkreditgeschäft der Anstalt,

b) für den Hypothekarkredit überhaupt,
c) für die Geschäftsverhältnisse der Sparkasse.
21. Welche Folgen dürfte eine Zwangstilgung aller bereits aushaftenden Hypotheken ohne Unkündbarkeit haben:

- a) auf das Hypothekarkreditgeschäft der Anstalt,
- b) für den Hypothekarkredit überhaupt,
- c) für die Geschäftsverhältnisse der Sparkasse.

Wówczas podaliśmy zarazem zapatrywania i odpowiedzi niektórych kas oszczędności na kwestyę pytaniami tymi poruszone, teraz zaś podajemy streszczenie sprawozdania komisji specjalnej. Sprawozdanie to jest zarazem wyczerpującą ekonomiczną i prawniczą pracą w sprawie oddłużenia własności ziemskiej i przedstawia szczegółowo całą materię, zasługuje przeto, by kasy oszczędności z niem się zapoznały, zwłaszcza że w sprawozdaniu tem o nich kilkakrotnie jest mowa. Sprawozdanie to zakończone jest wnioskiem specjalnej komisji, który brzmi:

Wysoka Izba raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd o ile możności rychłe przedłożenie do konstytucyjnego traktowania projektu ustawy opartego na następujących zasadach:

1. Prawa zastawu na nieruchomościach rolnych i lasowych dopuszczalne są tylko dla pretensyj niewypowiedzialnych, spłacalnych w ratach annuitetowych najwyżej w przeciągu lat 60. Przepis ten rozciąga się także na hipoteki egzekucyjne (§ 87 i 208 ord. egzek.) Wyjątki mogą być dozwolone jedynie w szczególne uwzględnienia godnych wypadkach, mających swój powód w stosunkach rodzinnych.

2. Pożyczki ciężące na nieruchomościach rolnych i lasowych, udzielone przez zakłady kredytowe, obowiązane do publicznego składania rachunków, o ile obecnie nie są umarzane w ratach annuitetowych, mają być przemienione w długie spłacalne annuitetami, przyczem termin zwrotu może być najwyżej oznaczony na przeciąg lat 60, a dłużnikowi ma być pozostawiona swoboda skrócenia tego terminu.

3. Przy wszystkich przymusowych sprzedażach majątków rolnych i lasowych ma miejsce interwencya odpowiednich publicznych instytucyj (krajowych zakładów hipotecznych) w tym celu, aby majątek od wszystkich wypowiedzialnych, nie umarzalnych annuitetami hipotek oczyścić. Nabywca ma się zobowiązać wszystkie z licytacyjnej ceny kupna do umorzenia przypadające hipoteki umorzyć i może przy tem ko-

rzystać z kredytu, udzielonego mu w odpowiedniej wysokości ze strony interweniującej instytucji.

4. Oznaczenie czasu, w którym to nowe rolne prawo kredytowe w poszczególnych królestwach i krajach ma wejść w życie, pozostawia się ustawodawstwu krajowemu.“

Niepodobna nam całego tego sprawozdania przytaczać dosłownie i dlatego ograniczamy się do przytoczenia najważniejszych punktów.

Po rozpatrzeniu pytania co do kompetencji, a mianowicie czy uregulowanie kredytu rolnego ma być zastrzeżone, radzie państwa, czy też ustawodawstwu krajowemu i po uznaniu, że należy to do kompetencji Rady państwa, zaznacza sprawozdanie, że proponowane we wniosku normy ustawowe, zmierzające do doniosłych zmian w kredycie rolnym, tylko wtedy i tylko tam będą mogły wejść w życie, gdzie stosunki gospodarcze do tych zmian dojrzały, a mianowicie, gdzie urzędnicy dla kredytu rolnego osiągnęły odpowiedni stopień rozwoju. Stosunki te są różne w pojedynczych krajach. Dlatego zdaje się być rzeczą wykluczoną, aby ta ustawa państwowa równocześnie w całym państwie mogła wejść w życie, lecz przeciwnie, jest rzeczą słuszną a nawet konieczną, pozostawić reprezentacyom krajowym zbadanie i rozstrzygnięcie pytania, czy w danym kraju zachodzą warunki, uznane jako konieczne do wprowadzenia nowego prawa kredytowego i czy zatem nadeszła chwila, aby tę ustawę w tym kraju wprowadzić w życie.

Z tych tedy powodów — wedle zapatrywań większości komisji — koniecznym było postawienie wyżej przytoczonego punktu 4).

We wstępnych uwagach sprawozdanie to napomkając o uwolnieniu własności włościańskiej od obowiązków pańszczyźnianych w r. 1848, wskazuje na szybki wzrost cen ziemi, następnie kosztów produkcji, w końcu na silne zadłużenie i upadek sił gospodarstwa rolnego — co wszystko razem z końcem lat 70-tych zeszłego stulecia z równoczesnym wystąpieniem konkurencji zamorskiej, przywiodło gospodarstwo rolne do tej smutnej świadomości, że jest ono ponad miarę przeciążone. I wówczas jedni uważali, że stan średnich i małych gospodarstw rolnych jest niechybnie zgubiony, inni doradzali radykalną zmianę dotychczasowego gospodarstwa. Pomimo tego wszystkiego stan włościański dzielnie się trzyma swej własności, dowiódł ogromnej wytrzymałości, będzie jednakże ostatecznie musiał aledz, jeśli przeciążenie długami jeszcze bardziej wzrośnie.

W dalszym ciągu sprawozdanie komisyjne w barwnych słowach kreśli obraz przyszłości za silnie zadłużonego gospodarstwa. Wzrastający stale brak kapitału obrotowego powoduje obniżenie produkcji; o wprowadzaniu melioracji nie ma mowy, bo brak czasem środków na najpotrzebniejsze rzeczy, budynki niszczeją, inwentarz żywy marnieje, konieczny nakład pracy i robocizny narażony jest na rozmaite ograniczenia, w rezultacie zaś tego całe gospodarstwo daje słabe i zupełnie niewystarczające wyniki. Tymczasem rosna zaległości w opłatach procentów, rosna drobne długi i dłużki, aż wreszcie gospodarstwo staje nad brzegiem przepaści, która zwie się egzekucją. A gdy wreszcie przymusowa sprzedaż położy tamę tym opłakanym stosunkom, wówczas wierzyciele na zaspokojenie swej pretensji otrzymują zniszczony folwark, którego przerobienie na nowy, produktywny warsztat pracy wymaga znowu znacznego nakładu pracy i pieniędzy. Tak więc dla ogólnego gospodarstwa społecznego z każdej przymusowej egzekucji wynika niepowetowana strata kapitału, która każdą

przymusową zmianę własności nawet wtedy, gdy chodzi o usunięcie niedołęznego gospodarza, czyni niepożądaną. Jeśli w jakimś okręgu te stosunki nadmiernie weźrą się w organizm gospodarczy, natenczas należy w tem widzieć symptom, który wróży ciężką chroniczną chorobę gospodarstwa.

Jest więc zadaniem administracji państwowej, zadaniem ważniejszym może niż każde inne, przeciw tej chorobie, temu nadmiernemu zadłużeniu ziemi, wystąpić i przeciwdziałać wszelkimi możliwymi środkami. Z tego też punktu widzenia, kwestya oddłużenia ziemi, występuje jako problem państwowy i socyalny pierwszorzędного znaczenia.

Sprawozdanie komisyjne w drugiej części omawia dzisiejszy stan zadłużenia własności ziemskiej. Wedle dotychczas do dyspozycji stojących danych statystycznych nie da się dokładnie cyfrowo oznaczyć wysokość tego obdłużenia, albowiem tylko dla własności kolejowej, górniczej, własności nieruchomości w miastach z siedzibą trybunału pierwszej instancji, w końcu dla dóbr dominikalnych w krajach, gdzie istnieją tabule krajowe, — prowadzone są osobno księgi publiczne, wszędzie inne natomiast nieruchomości tworzą pod nazwą „inne posiadłości“ jedną masę, która obok części gospodarzo rolnych mieści w sobie własność domów po wsiach i miastach, fabryki, hotele, wille i t. d.

Jaka kwota z wykazanego datami statystycznymi obdłużenia „nnych posiadłości“ przypada na własność rolną a jaka na inne nieruchomości, nie da się nawet w przybliżeniu oznaczyć.

Roztrząsa się dalej pytanie, czy już ma w ogóle miejsce przeciążenie rolne i robi się różnicę między przeciążeniem rolnem a przeciążeniem samego właściciela gospodarstwa rolnego, przyczem pierwszego granicę przyjmuje się tam, gdzie ustaje dla każdej solidnej instytucji możliwość udzielenia pożyczki na ziemię. Ze stanowiska dłużnika, granica ta wtedy będzie oznaczoną, jeżeli ze zwykłych dochodów z ziemi po potrąceniu kosztów utrzymania właścicieli i jego rodziny, mogą być opłacone procenta i powolne umarzanie długu; każde zadłużenie wychodzące poza tę granicę musi być uważane jako nadmierne.

Krajowe biuro statystyczne w Styryi przeprowadziło dochodzenia i obliczenia o zadłużeniu własności ziemskiej w 27 gminach, podobne dochodzenia przeprowadzono przy zakładaniu nowych ksiąg gruntowych w Tyrolu i w sprawozdaniu komisyjnym przytoczono dla przykładu następujące daty:

W 16. gminach okręgu sądowego w Meranie jest 1275 samoistnych gospodarstw. Wartość ziemi obliczona wedle 40-krotnego dochodu katastralnego wynosi 10·2 milionów, wartość budynków obliczono wedle 70-krotności podatku domowo-klasowego 9·1 milionów, łączna zatem wartość 19·3 milionów. Cena nabywca wszystkich tych gospodarstw wynosi natomiast 17·5 milionów, obciążenie hipoteczne 9·5 milionów. Przeciętne więc obdłużenie tych gospodarstw wynosi zatem 49% wartości, względnie 34% ceny nabywczej.

Jeśli się porówna stan długów poszczególnych folwarków w stosunku do cen nabywczych, okaże się, że 210. gospodarstw (16·4%) są wolne od długów, przy 234 gospodarstwach (18·8%) zadłużenie dochodzi do jednej trzeciej, przy 329 gospodarstwach (25·8%) do dwóch trzecich, przy 310 gospodarstwach (24%) od dwóch do trzech trzecich ceny nabywczej przy 192 gospodarstwach (15%) cenę nabywczą przewyższa. Podobne stosunki panują w całym Tyrolu, gdzie nie wszędzie klimat, ziemia i stosunki zbytu są tak korzystne, jak w Meranie.

Przed trzema laty rząd w każdym kraju koronnym wybrał szereg typowych gmin i zebrał cyfry o obciążeniu jak niemniej niektóre momenty, odnoszące się do jakości długów hipotecznych. Jednakże momentu rozstrzygającego dla kwestyi przeciążenia, tj. stosunku między obciążeniem a wartością obiektu zadłużonego nie wzięto w rachubę i dlatego też tym najnowszym obliczeniom statystycznym brak wydatniejszego znaczenia. Wykazały one tylko, że z łącznej sumy hipotek niemal połowa należy do wierzycieli prywatnych, jedna czwarta do kas oszczędności, krajowe zaś zakłady hipoteczne partycypują tu tylko nieznaczną kwotę.

W końcu wyprowadza sprawozdanie komisyjne wniosek, że wprowadzenie o powszechnem przeciążeniu gospodarczej własności w Austrii nie ma mowy, że jednak obciążenie własności ziemskiej na znacznym obszarze Austrii doszło już do dającej do myślenia a miejscami wprost zastraszającej wysokości i grozi nadmiernem zwiększeniem się ilości gospodarstw przeciążonych innej przy większej własności, jak przy średniej i małej. Problem przeto oddłużenia własności ziemskiej w Austrii schodzi się z kwestyą utrzymania stanu włościańskiego.

Jako przyczynę nadmiernego zadłużenia uważa sprawozdanie urządzenie kredytowe dla rolnictwa. Należy zrobić różnicę między kredytem nakładowym a obrotowym; pierwszy powinien być długoterminowy i mieć formę hipoteki, drugi zaś powinien być krótkoterminowy i mieć charakter tylko kredytu osobistego. Uwzględniając atoli, że stale powtarzają się przyczyny do nowego zadłużenia ziemi, że zatem grozi niebezpieczeństwo nadmiernego zadłużenia, jeśli istniejące długi hipoteczne nie będą umorzone w pewnym odpowiednim terminie, dochodzi się do formuły Schaffle'go; „że czysty dochód z majątku w przecięciu prócz odpowiedniego utrzymania i prócz pokrycia wszystkich kosztów i procentów od długów, musi wystarczyć na umorzenie długu w ciągu jednej generacji“.

Z tej zasady wynikają następujące postulaty:

- 1) Hipoteka gospodarcza winna być niewypowiedzianą ze strony wierzyciela;
- 2) stopa procentowa pożyczek hipotecznych nie powinna stosować się do każdorazowych stosunków targu pieniężnego i wobec tego powinno dłużnikowi przysługiwać prawo wypowiedzenia pożyczki, by mu umożliwić wykorzystanie niższej stopy procentowej;
- 3) dłużnikowi winna być daną możliwość, rocznie, zastosowanemi do jego siły, drobnemi ratami, dług stopniowo umarzać. Za najodpowiedniejszy należy uważać taki plan umorzenia, który pozwala przy regularnej spłacie umorzyć dług w przeciągu normalnego czasu posiadania jednostek, tj. mniej więcej w przeciągu lat 30.

Każde, z tymi postulatami sprzeczne zadłużenie ziemi uważa sprawozdanie jako gospodarczo szkodliwe a po określeniu pojęcia „racjonalnego kredytu“ w interesie zupełnego porządku w stosunkach gospodarczych żąda przedewszystkiem takiej organizacji kredytu, któraby w zupełności zaspokajała rzeczywiste potrzeby kredytowe, następnie takiego prawa kredytowego, któreby wykluczyło możliwość niegospodarczego zadłużenia bez ujemny dla racjonalnych potrzeb kredytowych

Czwarty ustęp sprawozdania komisijnego omawia różnorodne projekty reformy, różne agrarne utopie itp., które proponowano w celu uzdrowienia stosunków.

W ustępie piątym oznacza sprawozdanie granicę zadłużenia, przyczem usiłując granicę tę ozna-

czyć, przeciwstawia nie następczącej z reguły obaw hipotece popularnej, uciążliwą dalszą hipotekę.

Im bardziej będzie rzeczą uznaną, że wszystkie pożyczki hipoteczne udzielone ponad granicę, przestrzeganą przez solidne instytucje kredytowe, są właściwie uciążliwymi i niebezpiecznymi długami, które uniemożliwiają, silne pod względem kapitałów prowadzenie gospodarstwa i zagrażają egzystencji wielu posiadaczy, tem prędzej przyjdzie się do przekonania, że reformę kredytową należy przeprowadzić na tej zasadzie, że granica zadłużenia tam się zaczyna, gdzie się kończy bezpieczeństwo popularne.

Chcąc tę zasadę przeprowadzić, musiałoby się prywatne pożyczki zupełnie wyłączyć i ograniczyć zaciąganie pożyczek na gospodarstwa tylko do publicznych instytucji kredytowych. Ponieważ instytucje te, po myśli swych statutów, mogą udzielać pożyczek tylko w granicach popularnego bezpieczeństwa, przeto przedsiębiorstwa gospodarcze byłyby przez taką normę zabezpieczone od nadmiernego zadłużenia, a w księdze gruntowej nie potrzebowałyby dopiero uwiadamiać dopuszczalnej granicy zadłużenia. Sprawozdanie powątpiewa, czy ustalenie granicy jest wogóle odpowiedniem, bo wykluczałoby nie tylko dalszy kredyt hipoteczny, ale czyniąc nieruchomość niedostępną dla osobistych wierzycieli musiałoby także kredyt osobisty podkopać.

W ustępie szóstym określona jest historia usiłowań w sprawie reformy kredytu hipotecznego w Austrii zapoczątkowanej interpelacją Hohenwarta z 4. grudnia 1880. i odpowiedzią rządu z 25. stycznia 1881. Wspomina sprawozdanie o ustawie z 1. kwietnia 1889 Dz. p. p. Nr. 52. (o działach spadkowych średnich posiadłości) i nadmieniam, że w ramach tej ustawy państwowej tylko w Tyrolu, Karyntyi i w Czechach ustawodawstwa krajowe uregulowały włościańskie prawo dziedziczenia. Podobnie ustawa z 27. kwietnia 1902. o zakładaniu zawodowych stowarzyszeń gospodarczych nie została w żadnym z krajów koronnych przez ustawodawstwo krajowe wprowadzoną. Również usiłowania co do rozwiązania problemu oddłużenia własności ziemskiej nie wykazują dotąd dodatnich wyników. Jako pierwszy dodatni rezultat długoletnich studyów i debat uważać można projekt o włościach rentowych, który w roku 1893. równocześnie z ustawą o zawodowych związkach gospodarczych był wniesiony. Jednakowoż w komisji izby poselskiej projekt ten cicho został pogrzebany i dopiero po latach wypłynęła znowu kwestya oddłużenia na porządek dzienny. Równocześnie rozpoczęła się akcja zmierzająca do rozwiązania tego trudnego problemu w sejmie tyrolskim i w austriackiej Radzie agrarnej powołanej przez Rząd do życia w r. 1908.

W r. 1889. wybrała ona subkomitet, którego referent Hattinberg w swoim referacie przedstawił bardzo szczegółowy obraz całego problemu oddłużenia własności ziemskiej. Subkomitet wzmożnił później rząd ekspertami, a tak złożony subkomitet poszedł w swych uchwałach jeszcze dalej niż referent proponował, stawiając jako zasadę, że hipoteki gospodarcze mogą być w przyszłości ustanawiane tylko w formie długów anuitetowych. Plenum rady gospodarczej uchwałę tę przyjęło.

Sprawa oddłużenia własności ziemskiej była także na porządku dziennym obrad komisji gospodarczej Rady państwa w r. 1902. Podczas rozpraw tej komisji ówczesny zastępca rządu hr. Beck, późniejszy prezydent ministrów, oświadczył, że rząd kwestyę tę uważa za rzecz pierwszorzędnego znaczenia i aktualną, i że gotów jest natychmiast wdrożyć energiczne kroki celem uregulowania jej w drodze

ustawodawczej i administracyjnej, zwłaszcza, że poczyniono już dokładne studia i rozpoczęły się w tej materii przedwstępne czynności w interesowanych ministerstwach. Zaznaczył dalej br. Beck, że rząd stoi na tem stanowisku, że rozwiązanie tej kwestyi — o ile jest możliwe — może nastąpić jedynie przez wprowadzenie przymusowej amortyzacji i niewypowiedzialności gospodarczych hipotek, jako też na celowej organizacji gospodarczego kredytu osobistego i hipotecznego. Co do rozmiaru i sposobu przeprowadzenia nie może rząd na razie stanowczo się oświadczyć, a to ze względu na istnienie jeszcze całego szeregu trudnych do rozstrzygnięcia kwestyj, jako to co do traktowania wyjątków, jakie się będzie musiało przyznać od przymusowej amortyzacji co do obowiązku hipotecznych instytucji kredytowych pożyczek, co do oznaczenia granicy zadłużenia.

Tu również należy kwestya wprowadzenia nowego prawa kredytowego w poszczególnych krajach koronnych, jak niemniej kwestya jego oddziaływania na kasy oszczędności, których działalność, ze względu na wielkie zadania, jakieby im do spełnienia przypadły, jak najmniej winna być ograniczoną. Aby wyrobić sobie jasny pogląd co do tych wszystkich kwestyj, zamierza rząd rozesłać kwestyonariusz do kompetentnych zakładów kredytowych, tudzież zebrać próbne daty z ksiąg gruntowych. Zebranie tych próbnych dat miałyby się w ten sposób odbyć, że w każdym kraju koronnym zebrano by żądane daty przez dokładne zbadanie ksiąg gruntowych w tych okręgach sądowych, które mogą być ze względu na stosunki gospodarcze danego kraju uważane jako typowe. Dopiero po przeprowadzeniu tych studyów będzie mógł rząd co do tych wszystkich kwestyj jasno się oświadczyć. Na razie atoli br. Beck jako zastępca rządu oświadcza, że rząd w zasadzie do wniosku rady gospodarczej odnosi się sympatycznie i o ile to będzie możliwe na zasadach w nim wyrażonych przystąpi do rozwiązania tego problemu.

Sprawa oddłużenia ziemi była także przedmiotem obrad międzynarodowego kongresu gospodarczego, który się odbył we Wiedniu w roku 1907. a zebrani na nim najwybitniejsi agraryusze wszystkich krajów oświadczyli się za wnioskami zgodnymi z uchwałami XXVII-go wiecu prawników niemieckich.

W końcu nadmienić wypada, że i nowa w r. 1907. wybrana Rada państwa zajęła się sprawą reformy kredytu hipotecznego i sprawą oddłużenia ziemi. Dla przygotowania tego przedmiotu komisya gospodarcza Rady państwa wybrała specjalną subkomisyę, która atoli dotąd prac swych nie ukończyła.

Z tych wszystkich faktów wnosi sprawozdanie komisyjne, że trudny problem reformy kredytu hipotecznego dojrzał już w Austrii zupełnie i że po trzydziestu przeszło letnich studyach, badaniach i debatach można przystąpić do rozwiązania i stanowczego załatwienia

Rozdział siódmy sprawozdania komisyjnego, omawiając obecną organizację kredytu zaznacza, że w Austrii w przeważnej części krajów koronnych istniejące krajowe zakłady hipoteczno-kredytowe zadaniu swemu należycie odpowiadają i że od innych tego rodzaju zakładów, jak banków hipotecznych, kas oszczędności, kas sierocych, kas i towarzystw zaliczkowych zasadniczo tem się różnią, że udzielają kredytu hipotecznego po własnych kosztach. Dalej uważa Kasy Raiffeisena za najodpowiedniejszą organizację kredytu osobistego.

W następnym rozdziale o oddłużeniu ziemi omawia sprawozdanie myśl ogólnego upaństwowienia hipotek i przedstawia jako jedynie możliwą drogę

do oddłużenia przemianę wypowiedzialnych hipotek na niewypowiedzialne hipoteki anuitetowe, gdyż ziemię można od długów tych wówczas uwolnić, jeśli się długi spłaci, a dług rolnika nikt inny, jak tylko sam rolnik spłaci. Przy omawianiu najracjonalniejszego sposobu konwersyi, na pytanie, komu należy powierzyć interes konwersyjny, należy odpowiedzieć, że w Austrii krajowe zakłady hipoteczne są organami najodpowiedniejszymi do przeprowadzenia oddłużenia; przeciw przymusowym spółkom w celach gospodarczych wylaniają się p. ważne wątpliwości, a kwestya czy mają być tworzone krajowe zakłady hipoteczne, czy przymusowe spółki kredytowe oddawna jest przesadzoną na korzyść pierwszych. One bowiem istnieją niemal we wszystkich krajach koronnych i są doskonale zorganizowane, tak, że zwrot z drogi, na której ma się odbyć reforma, powinienby dopiero wówczas nastąpić, skoroby się okazało, że przy pomocy dotąd istniejących organizacji nie dałoby się osiągnąć celu zamierzonego tą reformą. Doświadczenia dotychczasowe wykazują, że zakłady krajowe posiadają warunki do przeprowadzenia konwersyj hipotecznych i że potrzebaby tylko może pewnych ulepszeń i pewnej akcji pomocniczej ze strony państwa i krajów, by one w zupełności podołały akcji oddłużenia, na szerszą skalę prowadzonej

Co do kwestyi, które hipoteki mają być konwertowane lub do jakiej granicy ma się konwersya rozciągać, konstatuje sprawozdanie, że usunięcie pożyczek, wychodzących poza pupilarnie bezpieczeństwo, jest rzeczą najpilniejszą. Lecz właśnie te pożyczki na drugie i dalsze miejsca, a więc pożyczki wychodzące poza granice, do jakich solidne instytucje kredytowe udzielają pożyczek, nie nadają się do konwersyi. Nie można też krajowym zakładom kredytowym zalecać wykupna takich pretensyj, których zrealizowanie jest wątpliwe i zależne od nieobliczalnych okoliczności, a to nie tylko ze względu, że dla nich i kraju jako poręczyciela mogłyby wyniknąć straty, ale i dlatego, że zmniejszenie pewności oddziałyłoby ujemnie na kurs papierów przedtem przez ten zakład wydanych.

Dlatego też wszystkie zakłady krajowe zasadniczo muszą konwersyę ograniczyć tylko do pupilarnych hipotek, jak to zresztą im statuty nakazują. W miarę postępującego umarzania, te następne hipoteki wchodzi w miejsce wolne i mogą być konwertowane. Jakkolwiek taki proceder byłby ociężałym, to przecież jest to jedyne wyjście, aby te dalsze hipoteki zniknęły; rezultat końcowy jest niezawodny, a unika się tych rozmaitych trudności, z jakimi jest i byłoby połączone bezpośrednio usuwanie dalszych hipotek. Byłoby zatem zadaniem roztropnego, świadomego celu kierownictwa zakładów krajowych, przy ocenianiu długów pupilarnie zabezpieczonych i długów na dalsze miejsca, nie postępować zbyt trwożliwie i małodusznie, lecz tę, od swobodnego ocenienia do pewnego stopnia zależną granicę tak daleko posunąć, jak tylko to możliwe bez narażenia bezpieczeństwa listów zastawnych i finansów krajowych. Sprawozdanie następnie oświadcza się za unikaniem jakiegokolwiek przymusu do konwersyi, a to dlatego, by z jednej strony nie zalać targu pieniężnego listami zastawnymi, z drugiej strony, by umożliwić uwzględnianie specjalnych stosunków; udzielanie pożyczek konwersyjnych winno być uskuteczniane pod takimi warunkami, by korzyść z przemiany była wprost w oczy.

Również należy mieć na uwadze względy na stosunki publiczno-prawne wierzycieli, zwłaszcza jeśli tymi wierzycielami są instytucje obowiązane do publicznego składania rachunków.

Zdaje się, że nie popełni się niesłuszności, jeśli od tych instytucyj, które na podstawie zatwierdzenia rządowego uprawiają interesy kredytowe, zażąda się, by swe pretensje hipoteczne tak uformowały, jak tego interes powszechny wymaga. W tym też duchu specjalna komisya proponuje, by na te wszystkie instytucje nałożono ustawowo obowiązek, skonwertować swoje wszystkie gospodarcze hipoteki na niewypowiedzialne pożyczki anuitetowe. Przeprowadzenie tego postulatu miałyby dla sprawy oddłużenia ziemi nadzwyczajne znaczenie. W Austrii instytucje te (kasy oszczędności, kasy sieroce, towarzystwa zaliczkowe) mają przeważną część pierwszych hipotek; tak więc praktycznie, jedynie możliwy środek oddłużenia, przemiana pierwszej hipoteki, za jednym zamachem byłby urzeczywistniony. Dla dłużników ta przemiana nie pociągnęłaby znaczniejszych kłopotów; roczne ich świadczenia zwiększą się o kwotę amortyzacyjną, którą do procentu doliczyć należy, jednakowoż niewypowiedzialność kapitału, pewność, że stopa procentowa nie będzie podwyższona i stale postępujące umorzenie kapitału da im zupełne odszkodowanie. Dla instytucyj, zrzeczenie się prawa wypowiedzenia hipoteki ma prawie tylko teoretyczne znaczenie, kasy oszczędności bowiem wobec dłużników, którzy swe zobowiązania co do opłaty procentów wypełniają, chyba w nader rzadkich wypadkach robią użytek z prawa wypowiedzenia. A nawet, by uniknąć zarzutu co do udzielania pożyczek niewypowiedzialnych przez instytucje zarządzające wypowiedzialnymi wkładkami, możnaby utworzyć obowiązkowe utworzenie centralnych zakładów, na które instytucje, nie wydające listów zastawnych mogłyby szybko i bez kosztów swe hipoteki przenieść.

(Dokończenie nastąpi).

W sprawie należności od deklaracyi zwalnających.

W jednym z fachowych czasopism niemieckich znajdujemy opis ciekawego wymiaru należności, świadcząc go o silnie rozwiniętym fiskalizmie. Przebieg całej sprawy podajemy dlatego, bo czasem i u nas mogą się zdarzyć podobne wypadki, dobrze jest więc wiedzieć jak się należy bronić.

Sam fakt przedstawia się następująco:

W roku 1906 pewien właściciel gruntu wniósł do magistratu podanie o zezwolenie na parcelację i zezwolenie to otrzymał, ale pod warunkiem, że na cele drogowe odstąpi gminie pierwszą część gruntu wolną od wszelkich należności i ciężarów. Skutkiem tego żądania odniósł się właściciel gruntu do Kasy oszczędności, która na cały kompleks udzieliła pożyczki primo loco, o zwolnienie tej części z pod prawa zastawu Kasa oszczędności nie robiła żadnych trudności i żądane zezwolenie udzieliła. Ponieważ dokument ten przedstawiał się jako zezwolenie na odstąpienie gruntu, umówione między właścicielem a gminą, z drugiej zaś strony pożyczka na pozostałą hipotecę miała statutowe zabezpieczenie przeto też deklarację zezwalającą na wydzielenie zaopatrzyła kasa stemplem na 1. koronę. Centralny urząd wymiaru taks i należności we Wiedniu wydał atoli nakaz zapłaty, wedle którego wymierzono należność wedle skali II. od zainstalowanej pożyczki K 29000, w kwocie K. 92.50 po potrąceniu użytego stempla 1. koronowego w kwocie K 91.50 W tekście zaś nakazu zapłaty pomieszczono następującą uwagę: „przyczem wolno jest kasie oszczędności, przez udo-

spowodować odpowiednie sprostowanie należności w miarę tej wartości“.

Kasa oszczędności wniosła naturalnie rekurs przeciw temu wymiarowi opierając się na reskryptach ministerstwa skarbu z 30. marca 1851 L. 8474 i z 20 kwietnia 1853 L. 11289 i podniosła, że na wypadek gdyby parę takich wydzielen nastąpiło, to same należności wyczerpałyby całą wartość zastawu. W dodatkowym następnie podaniu, podano wartość odstąpionego gruntu na K 40. — Urząd wymiaru należności zaproponował na to kasie, by ona uznała wartość tego kawałka na K 850 — żądaniu atoli temu kasa odmówiła.

Rezultatem tych pertraktacyi było następujące orzeczenie krajowej dyrekcji skarbu:

„Rekursu się nie uwzględnia, ponieważ wedle punktu 3. rozporządzenia ministeryalnego z dnia 4. sierpnia 1893 Dz. pp. Nr. 132. dokument którym łączne prawo zastawu odnośnie do jednej lub więcej realności zostaje zniesione podlega stałej należności 1 kor. od arkusza tylko wtedy, jeżeli zozwolenie na wykreślenie do pewnego oznaczonego interesu prawnego w takim stoi związku, że należy je uważać jako wydane w tym celu, by ten interes prawny przyszedł do skutku. Ponieważ warunek ten nie został wyrażony ani w samej deklaracyi uwalniającej ani też w inny sposób nie został naprowadzony, muszą mieć zastosowanie ogólne przepisy należności i dlatego deklaracya taka musiała być* po myśli poz. tar. 101 I. A i ustawy z dnia 13. grudnia 1862 Dz. pp. Nr. 89 podciągniętą pod należności wedle skali II. wraz z dodatkiem od wartości wykreślonej pretensyi, zwłaszcza że wartość obiektu wyłączonego z pod zastawu nie została wykazana“.

Ponieważ w drodze instancyj administracyjnych zniesienie wymiaru nie dało się osiągnąć, przeto Kasa oszczędności wniosła zażalenie do trybunału administracyjnego i tenże orzeczeniem z dnia 16. marca 1909 L. 2434 zniósł wymiar powyższy jako w ustawie nieuzasadniony.

Motywa orzeczenia są następujące:

W deklaracyi zwalnającej z dnia 7. października 1907 udzieliła żaląca się kasa zezwolenia, aby z realności, na której jej pretensya K 29000 — była zainstalowana, jedna parcela została zwolniona, wolna od ciężaru, w ten sposób, by na głównym obiekcie prawo zastawu ciążyło nadal w niezmienionej kwocie. Zaczepionem orzeczeniem dokument ten podciągnięto wedle poz. tar. 161 I. A. n) ustawy z dnia 13 grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 89 pod należność wedle skali II i to od kwoty wykreślonej pretensyi z oddzielonej parceli.

Żażalenie występuje przeciw temu wymiarowi i twierdzi, że dokument zgodnie z ustawą należało opatrzyć tylko stemplem na jedną koronę.

Trybunał administracyjny uważa zażalenie za uzasadnione. Wedle poglądów trybunału do tego rodzaju dokumentów ma mieć zastosowanie nie poz. tar. 101 I. A. n. lecz. poz. tar. 101 I. B. Są to bowiem dokumenty, na podstawie których przy dalszem istnieniu pretensyi, znosi się prawo zastawu bez osobnej odpłaty, które zatem podlegają tylko stałej należności stemplowej nawet jeśli nie posiadają warunków wymaganych rozporządzeniem ministeryalnym z 4. sierpnia 1893 Dz. p. p. Nr. 132. Prawo bowiem zastawu odłączone od pretensyi, wyjąwszy niektóre specjalne postanowienia ustawy o należnościach, nie jest przedmiotem dającym się ocenić.

Obrót czekowy w kasach oszczędności.

Pomimo, że trzy lata upłynęły od czasu wydania ustawy o czeku z dnia 3 kwietnia 1906 Dz. p. p. Nr. 84, bardzo nieznaczna liczba kas oszczędności wprowadziła u siebie obrót czekowy, który wymaga po pierwsze dziennego oprocentowania a następnie zaprowadzenia rozliczenia w obrocie czekowym w formie rachunku bieżącego. Co do wprowadzenia oprocentowania dziennego, zaznaczyć z przyjemnością można, że kasy skłaniają się coraz bardziej do zmiany swych statutów w tym kierunku, by w miejsce oprocentowania czy to miesięcznego, czy półmiesięcznego, czy wreszcie dekadami, wprowadzić oprocentowanie dzienne. Jest taka zmiana dyktowana i względami słuszności i względami konkurencyjnymi. O ile zmiana statutów w tym kierunku, t. j. w kierunku wprowadzenia oprocentowania dziennego, nie natrafiała na żadne trudności ze strony politycznych władz nadzorczych, o tyle zmiany statutów dążące do wprowadzenia rachunków bieżących stale nie uzyskiwały zatwierdzenia rządowego. Rząd odmawiając zezwolenia na wprowadzenie rachunków bieżących motywował je z jednej strony obawą, by kasy przez to nie były zmuszone trzymać w pogotowiu znacznie większych zapasów gotówki, z drugiej zaś strony obawą, że w razie wydatnego i ogólnego wprowadzenia wygodnego rozliczenia się w formie rachunku bieżącego, mogłoby nastąpić zaniedbanie właściwego działu wkładowego na książeczki, że przeto istota tego interesu wkładowego, będącego cechą i właściwością kas oszczędności mogłaby być zachwiana.

W ostatnich atoli czasach, skutkiem coraz silniejszych domagań się kas, dał się rząd skłonić do udzielania zezwolenia na wprowadzenie rachunków biernych ale pod pewnymi zastrzeżeniami i warunkami. Ministerstwo spraw wewnętrznych udziela tego zezwolenia w wypadkach, gdzie całe prowadzenie i urządzenie kasy daje gwarancję, że nie ma obawy co do jakichkolwiek nadużyć, a ponadto że rachunki bieżące wprowadzone do obrotu czekowego nie będą przenosiły 10% stanu wkładek.

Miarodajnymi do zmiany zapatrywań rządu na sprawę zezwolenia kasom na rachunki bieżące były rezultaty tych nielicznych kas, które otrzymały przedtem zezwolenie na wprowadzenie obrotu czekowego na próbę.

Tak np. skonstatowano, że w kasie oszczędności w Linzu, te strony które przystąpiły do obrotu czekowego używały czeku przeważnie do podnoszenia kwot ze swego rachunku, rzadziej zaś do uskuteczniania nimi zapłaty innym stronom. Również i suma kwot wpłaconych na czeki nie było bardzo znaczną i dochodziła zaledwie do parukroć sto tysięcy koron.

Jakkolwiek kwota 10% kapitału wkładowego, dozwolona przez rząd, jest dość niska, lecz na razie w obec nie dość wydatnego rozwoju tego działu jest wystarczającą i tylko życzyć by sobie należało, by większa liczba kas oszczędności zechciała — choćby na próbę — wprowadzić u siebie obrót czekowy. Z galicyjskich kas oszczędności — trzeba to z uznaniem podnieść — wprowadziła u siebie obrót czekowy jedynie kasa oszczędności miasta Tarnopola.

Prawda, że ruch w tym dziale, jakkolwiek jak na początek dość silny, nie jest taki, jakby ze względu na dogodność obrotu czekowego być powinien, lecz rzecz zmieniłaby się na lepsze, gdyby i inne kasy oszczędności zwłaszcza większe, w miastach większych, gdzie właśnie obrót czekowy miałby rację i podstawą rozwoju, poszły za przykładem tarnopolskiej kasy oszczędności.

Wówczas można na pewne liczyć, że skoro publiczność zaznajomi się z czekiem, że ten sposób zapłaty zdobędzie sobie prawo obywatelstwa zwłaszcza w sferach handlowych i kupieckich. Jest rzeczą kas oszczędności i leży to w ich własnym interesie jak najszerze grona swoich klientów wkładowych pouczyć o znaczeniu obrotu czekowego, o korzyściach wypłat bez użycia gotówki i wówczas skoro czeki się przyjmą, będzie czas starać się o to, by ta zakreślona przez rząd ciasna granica została rozszerzona, co najprawdopodobniej nie natrafi na przeszkody.

Dzisiaj przeto, gdy usunięte zostały te obawy, że władze nadzorcze nie będą zezwalały na wprowadzenie obrotu czekowego, powinny nasze kasy — podobnie jak znaczna liczba niemieckich i czeskich kas to uczyniła — pójść o krok dalej, korzystać ze sposobności umożliwiającej kasom rozszerzenie agend odpowiednio do rozwoju stosunków i postępu.

A choćby nawet w początkach rzecz szła opornie, nie należy się tem zrażać, bo każdy początek jest trudny i trzeba sobie wychować i wykształcić klientelę.

ASEKURACYA A OSZCZĘDNOŚĆ.

Wielu zna ludzi, iż zabezpieczają się na wypadek śmierci lub też dożycia pewnego wieku, nie z tą rachubą, iżby liczyli na przedwczesną wedle rachuby instytucji asekuracyjnych swoją śmierć, ale wprost z tej przyczyny, iż chcą zapewnić sobie lub swej rodzinie pewien kapitał, a nie dowierzając i wprost nie ufając sobie, by mogli w sposób oszczędnościowy to przeprowadzić, asekurują się na życie by być w ten sposób zmuszonym do regularnej opłaty premij. Dla bardzo wielu zabezpieczających się jest asekuracja li tylko przymusem oszczędnościowym, z którego by nie korzystali, gdyby inna instytucja im to mogła zastąpić. Przymus ten polega z jednej strony na rygorach, iż asekuracja przepada w razie zaprzestania płacenia premij, z drugiej zaś strony na ułatwieniach, jakie z opłatą premij są połączone, mianowicie nieznacznie i regularnie opłacane premie przyzwyczajają do budżetowania wydatków w ten sposób, iż opłata premij staje się prawie nieodczuwalna — łatwość zaś ich płacenia zapomocą czeków pocztowej kasy oszczędności w każdym miejscu i bez straty czasu, jest niemałą ulgą w przymusowej tej oszczędności. Przeciwnie zaś lokacja oszczędności li tylko dobrowolna niema zwyczajnie tej systematyczności, zawsze bowiem od woli i mniej lub więcej naglących stosunków zależy, kiedy, ile i czy w ogólności coś się oszczędzi — a nieraz nawet najpilniejsze postanowienia oszczędnościowe rozbije jedno podjęcie uskładanego kapitału, który rzadko do poprzedniej wysokości powraca.

Mając zatem na uwadze dobre i złe strony asekuracji i systematycznych oszczędności przychodzi mi na myśl plan, któryby wykorzystywał dobre strony tych dwóch sposobów oszczędnościowych bez dawania zarobku instytucjom zabezpieczeń, a mógł się też przyczynić do wzmożenia systematycznej oszczędności.

Sposób, w jaki mogłoby to nastąpić, przedstawiam sobie następująco:

Chcący przystąpić do projektowanej pseudoasekuracji czy też przymusowej oszczędności winien przez podpisanie policy zobowiązać się do regularnej miesięcznej lub kwartalnej opłaty premij oszczędnościowych. Wysokość tych premij winna być w ten sposób obliczoną, iżby przy regularnej ich opłacie przy uwzględnieniu procentu składanego w naprzód

oznaczonej pewnej ilości lat urosły do wysokości kapitału, który miałby być rozkładany zupełnie podobnie jak przy zabezpieczeniach z tą tylko różnicą, że przewidywana nadpłata w asekuracjach zabezpieczonej sumy odpada. Dzień wypłaty kapitału uskładanego mógłby być ustanowionym na dożycie pewnego wieku lub na dzień śmierci składającego.

Środki, któreby mogły zastąpić „przymus oszczędnościowy“ są następujące:

1) Bezwarunkowa niemożliwość podjęcia uskładanego kapitału przed dniem jego płatności, z wyjątkiem chyba wypadku niżej pod 3) podanego, oraz śmierci płażącego wkładki przed upływem ustanowionego czasokresu.

2) Egzekwowanie zaległych rat, gdy dwu lub trzykrotne upomnienia do zapłaty pozostały bezskuteczne. Egzekwowanie nie powinno prędzej nastąpić, aż w razie np. półrocznych zaległości i nie powinno być egzekwowane wyższe raty jak całoroczne. Tytułem do egzekucji mógłby być akt notaryalny z rygorem §. 3. ust. not., gdyby police oszczędnościowe w tej formie sporządzano, lub też sądowa zaskarżalność rat. Koszta tych kroków sądowych, z wyjątkiem realnych wydatków, stempli, należności organów wykonawczych i t. p. powinny być uważane jako koszta administracji od stron nieściągalne. Ścisłość w przeprowadzaniu egzekucji mogłaby być złagodzoną przy gotowości egzekuta do dobrowolnej spłaty zaległości na raty, przez dobrowolny kondykt na stałe pobory, zwłoką, uwzględnienie stosunków zmienionych egzekuta i t. p.

3) Bezwarunkowa niemożliwość podjęcia uskładanego kapitału przed upływem 5 lat licząc od dnia opłaty ostatniej pseudopremii, gdy dalsza opłata rat oszczędnościowych faktycznie ustała mimo napomnień, zwłok egzekucyjnych i t. p.

4) Przesunięcie dnia wypłaty złożyć się mającego kapitału na taki okres czasu, ile wynoszą luki w regularnej opłacie rat oszczędnościowych.

5) Kara konwencyonalna w wysokości może 10% gdy do wypłaty uskładanego kapitału przychodzi w czasie pięcioletnim (wyżej 3). Procent ten powinien być potrąconym z pieniędzy wypłacić się mających, a odnośna gotówka wydana temu Towarzystwu humanitarnemu lub patryotycznemu, które przy podpisaniu policy ma być wskazane dobrowolnie.

6) Wypłata całej rzekomo zabezpieczonej kwoty kapitału w razie przedwczesnej na 1 rok śmierci właściciela policy, gdy wpłata rat oszczędnościowych regularnie następowała. Środek ten miałby więcej charakter zachęty jak przymusu do regularnej opłaty rat, a darowane z ostatniego roku raty mogłyby mieć pokrycie czy to z pewnym ryzykiem kasy, czy zupełnie bez żadnego ryzyka w niższym procencie rat oszczędnościowych.

7) Odsetki zwłoki i ewentualnie nieznaczna kara konwencyonalna w razie spóźnionego opłacenia rat oszczędnościowych.

Prócz wymienionych środków przymusu regularnej spłaty rat oszczędnościowych mogą być jeszcze i inne.

Wypłata uskładanego kapitału w razie śmierci przedwczesnej, przed przewidywanem szeregiem lat na złożenie całego rzekomo ubezpieczonego kapitału, następowałyby w wysokości faktycznie uskładanej gotówki o ile nie zaszedłby wypadek pod 6) wskazany. Polica oszczędnościowa płatna na wypadek śmierci, dopiero z chwilą śmierci jej właściciela mogłaby być zlikwidowaną, jednak od czasu ustania opłaty rat oszczędnościowych, mogłaby być wypłacone licząc

odsetki od uskładanego kapitału w formie rocznej renty.

Police oszczędnościowe winne być niepozbywalne, chociaż zastaw dopuszczalny.

Nakreslony projekt zupełnym naturalnie być nie może i pod względem jego praktyczności niechybnie wiele pozostawiałby jeszcze do życzenia i zmian.

Dr. Karol Srokowski.

Galicyjska Kasa oszczędności.

Dyrekcya galicyjskiej Kasy oszczędności przedłożyła Wydziałowi zamknięcie rachunków za rok 1908 z następującym sprawozdaniem:

Przedkładamy Szanownemu Wydziałowi zamknięcie rachunkowe za rok 1908, a 65-ty istnienia galicyjskiej Kasy oszczędności.

Był to rok spokojnego rozwoju naszej instytucji, jakkolwiek ogólna konjunktura finansowa pozostawała jeszcze zawsze pod znakiem depresji. Ruch na targu pieniężnym słaby — popyt za walorami lokacyjnymi mały — stan kursów ponownie się obniżył.

Bank austro-węgierski obniżył stopę procentową od eskontu weksli dnia 11. stycznia 1908 z 6% na 5%, dnia 4. lutego 1908 z 5% na 4½% a dnia 8. marca 1908 z 4½% na 4%.

Galicyjska Kasa oszczędności opłacała od wkładek na książeczki przez cały rok 1908 procent 4% oraz podatek rentowy.

Stan wkładek z 1. stycznia 1908	
wynosił	K 81,206.225·14
w roku 1908	
włożono	K 42,501.267·54
odebrano	„ 39,717.453·09
włożono więcej:	„ 2,781.814·45
	K 83,988.039·59

w odsetkach nieodebranych i do kapitału dopisanych przybyło	„ 3,103.392·95
---	----------------

Stan kapitału na 96.582 książeczkach wynosił 31. grudnia 1908	K 87,091.432·54
---	-----------------

Zalutowano w r. 1908 stron 242.254 a kapitał przeciętny złożony na jednej książeczce wynosił K 901·73.

Ogólny obrót kasowy wynosił K 393,411.420·26.

Stan pożyczek hipotecznych na dobra i realności, pożyczek komunalnych, tudzież reszt cen kupna dóbr i realności odsprzedanych, wynosił z końcem r. 1907

	K 47,982.060·62
--	-----------------

W ciągu roku 1908 zaliczono nowych pożyczek na dobra i realności i przybyło tytułem reszt cen kupna dóbr i realności odsprzedanych

	K 4,618.600—
--	--------------

a spłacono do-raznie i amortyzacją.

	K 2,494.294·70
--	----------------

zaliczono przeto więcej o	„ 2,124.305·30
---------------------------	----------------

zaczem stan tej lokacji wynosił

31 grudnia 1908	K 50,106.365·92
-----------------	-----------------

Zaległe odsetki od pożyczek hipotecznych, komunalnych i reszt cen kupna, które wynosiły z końcem r. 1907 557.089·15, wynoszą w obecnym zamknięciu K 636.990·26 a więc wzrosły — w porównaniu z r. 1907 o K 79.901·11, co należy wziąć na karb podniesienia się stanu pożyczek i będącej jeszcze w ciągu roku 1908 w toku akcji podwyższenia stopy procentowej od dawnych pożyczek i dyktowanej nią względności.

Stosunek procentowy zaległości do stanu kapitału z dniem 31. grudnia 1908 wynosi 0.5%.

Z trzema i więcej ratami zalegało w dniu 31. grudnia 1908 roku 13 pożyczek hipotecznych na dobra, a 109 pożyczek na realności.

Znaczna część zaległości wpłynęła już w ciągu stycznia i lutego 1909.

Z końcem roku 1907 było 14 hipotek w egzekucyi. W ciągu roku 1908 dano do egzekucyi 60 hipotek; w czasie tym z powodu częściowego lub całkowitego wyrównania zaległości ratałnych cofnięto 25, a przymusową sprzedażą załatwiono 4. ze spraw egzekucyjnych, pozostało więc z końcem r. 1908 w egzekucyi 45 hipotek.

Odsprzedaż nabytych na licytacji nieruchomości postępuje pomyślnie. W ciągu r. 1908 odsprzedaliśmy jeden grunt budowlany i hotel „Imperial“ we Lwowie tudzież dwie kamieniczki w Zamarstynowie, a nie nabyliśmy żadnego obiektu. Z końcem r. 1908 pozostały naszą własnością 2. kamieniczki w Zamarstynowie i 3. domy piętrowe we Lwowie.

Skutkiem dokonanych sprzedaży pozycya bilansu „dobra i realności nabyte“ zmniejszyła się w roku 1908 w porównaniu z rokiem 1907 (K 702.350.09) o K 421.931.63 i wynosi z końcem r. 1908 K 280.419.46.

Dochody z realności nabytych figurują w rachunku strat i zysków z kwotą K 52.573.18.

Tak zwane „interesa w likwidacyi“ t. j. przedsiębiorstwa naftowe objęte po p. Wolskim i ś. p. Odrzywolskim wynoszące w bilansie za rok 1907 K 10,417.458.01 obniżyły się o nadwyżkę wpływów ponad wydatki (K 331.255.43— K 233.278.87) „ 117.976.56

i wynoszą z dniem 31. grudnia 1908 K 10,299.481.45

Wpływy pochodzą w znacznej części z dalszej, stopniowej likwidacyi. Dochody bieżące uszczupliły się z powodu spadku produkcji, niemniej upływu stosunku kontraktowego z „Trzebinia“ i niebywałej niżki cen na targu ropnym.

Stosunki te były powodem, że w ciągu r. 1908 zwiniliśmy własny zarząd także w Schodnicy i część kopalni już od 1. kwietnia, resztę od pierwszego lipca 1908 oddaliśmy w dzierżawę, względnie odpowiedzialną administracyę osobom trzecim. Z mocy odnosnych umów obok brutto udziałów mamy zapewniony udział w nadwyżce ceny reszty produkcji ponad pewne minimum, tak, że partycypujemy dalej w zyskach, nie ponosząc żadnego ryzyka.

W Kosmaczu uwierciliśmy w r. 1908. 148 metrów a po wstrzymaniu wiercenia produkcya pokrywa koszta administracyi i popędu. Układ zawarty w roku 1908. z gminą Kosmacza zapewnia nam na czas trwania układu ze Spółką Kosowską tereny kosmackie, do których wobec wyczerpywania się Borysławia i Schodnicy wypada nam tem większą przywiązywać wagę.

W ciągu r. 1908. zostały wszystkie kopalnie i uprawnienia naftowe, które pozostawały w przymusowym zarządzie Kasy, tabularnie na jej własność przeniesione. Znane powszechnie położenie przemysłu naftowego jednak nie rokuje niestety nadziei, ażeby ich sprzedaż mogła w przewidzieć się dającej przyszłości nastąpić.

Rachunek zysków i strat wykazuje:

dochody:	K	4,485.639.56
wydatki:		
procenty i prowizye	K	3,756.399.32
płace i koszta gólne	„	362.118.30

podatki	„	71.242.33	
koszta utrzymania gmachu	„	8.274.94	K 4,198.034.89
okazuje się nadwyżka z obrotu	K	287.604.67	
z której użyliśmy na pokrycie strat: na zaliczkach na płace urzędników i woźnych	K	774.47	
na stacyi elektryczn. „	„	1.771.45	
na spadku kursu efektów funduszu obrotowego	„	241.039.85	
amortyzacya dokupna ruchomości na rok 1908	„	544.18	K 244.119.95
przeznaczając resztę w kwocie	K	43.484.72	
na dotacyę rezerwy na pokrycie dubiozów			
W r. 1908 z kapitału wkładk.	K	87,091.432.54	
część w interesach w likwidacyi	K	10,299.481.45	
i gmach własny	„	1,950.000.—	
razem	K	12,249.481.45	
nie dały procentowania, a fruktyfikując resztę	K	74,841.951.09	
uzyskaliśmy oprocentowanie od wkładek	K	3,266.612.50	
nadwyżkę obrotow. „	„	287.604.67	
razem	K	3,554.217.17	

czyli 4.749%, od kapitału w obrocie, zwiększonego o dopisane w obu półroczach odsetki i po pokryciu wszystkich kosztów.

Fundusz obrotowy ulokowany w efektach wartości nomin K 14,940.500.— przyniósł nam li tylko 4% odsetki, — nie przyczynił się zatem do osiągnięcia nadwyżki obrotowej.

Kwota K 231.039.85 pochodząca ze straty na kursie papierów naszego funduszu obrotowego jest tylko stratą rachunkową, która w miarę podniesienia się kursu efektów automatycznie się wyrówna.

Porównawcza tabela głównych lokacyi, zestawione na zasadzie regulaminu, który postanawia, by kwoty użyte na poszczególne lokacje obliczać w stosunku do kapitału wkładkowego, zmniejszonego o wartość gmachu, wykazuje z końcem roku 1908 następujące cyfry procentowe:

I. pożyczki hipoteczne i komunalne, ich procenty zaległe, dobra i realności nabyte i kapitał stacyi elektrycznej	60 14%
II. weksle, pożyczki Towarzystw zarobkowych spółek oszczędności i pożyczek	21 05%
III. papiery wartościowe funduszu obrotowego łącznie z wartością kuponów bieżących	16 54%
IV. zaliczki na zastaw papierów wartościowych, lokacje w bankach i kasach oszczędności	2 43%
V. kasa, zaliczki różnych osób	0 40%
VI. interesa z likwidacyi	1 209%

Bilans Zakładu.

z dniem 31. grudnia 1908.

Kasa	K	254.696.59
Gmach własny	„	1,950.000.—
Pożyczki hipoteczne na dobra	„	13,361.539.50
Pożyczki hipoteczne na realności miejskie	„	31,814.090.99

Pożyczki hipoteczne na posiadłości wiejskie	„	396.740.06
Reszty cen kupna dóbr i realności odsprzedanych	„	1.610.142.06
Pożyczki komunalne	„	2.923.853.31
Pożyczki towarzystw zarobkowych i gospodarczych	„	79.500.—
Pożyczki spółek oszczędności i pożyczek	„	298.075.—
Zaliczki na zastaw terminowy efektów	„	696.815.50
Rachunki bieżące pokryte efektami Eskontowane obce	„	116.401.—
Weksle :	„	200.—
w portfelu		13.797.225.62
w reeskoncie		3.167.638.11
	„	16.964.863.73
Efeka funduszu obrotowego	„	14.090.482.53
Lokacje w bankach	„	92.421.42
Wkładki w austriackich kasach oszczędności	„	1.162.112.40
Procenta zaległe z dniem 31. grudnia 1908	„	640.477.15
Dobra i realności nabyte	„	280.419.46
Weksle w procesie	„	446.225.48
Interesa w likwidacji	„	10.299.481.45
Różni dłużnicy	„	367.444.46
Ruchomości	„	2.000.—
Rachunki przechodnie	„	6.521.52
	K	97.894.503.61

Stan bierny

Wkładki oszczędności	K	87.092.432.54
Wkładki na rachunek bieżący	„	1.321.660.24
Giro-obligo z weksli reeskontow.	„	3.167.638.11
Lombard efektów własnych	„	4.135.000.—
Długi w bankach	„	913.862.—
Rezerwa specjalna	„	
na pokrycie dubiosów	„	161.276.92
Różni wierzyciele	„	590.106.03
Rachunki przechodnie	„	21.478.81
Procenta pobrane na rok 1009	„	492.048.96
	K	97.894.503.61

W sprawie kredytów budowlanych.

Stały rozwój naszych miast i miasteczek powoduje również zwiększenie się ruchu budowlanego, który w bardzo licznych wypadkach oparty jest o kredyt tzw budowlany. Udzielanie tego kredytu przez kasy rozmaicie jest unormowane, nie od rzeczy więc będzie kwestyi tej parę słów poświęcić, zwłaszcza, że była ona niedawno nawet przedmiotem orzeczenia trybunału administracyjnego. Miejska kasa oszczędności w Pradze (Meitka sporitelna) udzielała kredytów budowlanych w ten sposób, że wymierzała pożyczkę do wysokości 50% wartości całej projektowanej i przez urząd budowniczy miejski zatwierdzonej budowli, pożyczkę tę na gruncie budowlanym intabulowała, zaliczenie zaś pożyczki odbywało się w ten sposób, że każdorazowy stan zaliczki na rachunek pożyczki nie mógł przekraczać 50% wartości gruntu z doliczeniem wartości już wykonanej budowy, którą to wartość rzeczoznawcy kasy oszczędności oceniali. Wpłata ostatnich 10% pożyczki mogła nastąpić tylko wówczas, jeśli przedłożono konsens na zamieszkanie i policę asekuracyjną.

Władze polityczne uznały, że tego rodzaju udzielanie kredytów budowlanych przez Kasy oszczędności jest niedopuszczalne i zakazały kasie udzielania

tych kredytów, jako sprzecznego ze statutem, wychodząc z tego stanowiska, że przyznawanie kredytów budowlanych nie przedstawia lokacji o pupilarnem bezpieczeństwie po myśli § 230. ust. cyw., gdyż zamierzona a niedokończona budowa, która stanowi podstawę do obliczenia udzielić się mającej pożyczki nie jest przedmiotem przynoszącym dochód. Przeciw temu orzeczeniu wniosła Praska kasa oszczędności zażalenie do trybunału administracyjnego, a tenże orzeczeniem z dnia 24. lutego 1909. L. 1923. zniósł orzeczenie ministerstwa, jako w ustawie niezasadnione.

Trybunał administracyjny wychodzi z tego założenia, że § 230. ust. cyw. żąda hipotecznego zabezpieczenia dla pretensyi pupilarnych, a takie zabezpieczenie przy domach jest wówczas dane, jeśli obciążenie nie przewyższa połowy wartości. Nie ulega wątpliwości, że zainstabulowanie się z pretensją, z powodu przyznanego kredytu budowlanego, jest zabezpieczeniem hipotecznem. Wartości pewnej realności nie reprezentuje tylko jej możność dawania przychodu; w miastach zwłaszcza na wartość tę wpływają rozmaite okoliczności, jak stosunki lokalne, położenie nieruchomości itp. Zresztą nawet nieskończony dom reprezentuje i reprezentować może pewną wartość. Bezpieczeństwo pupilarne pretensyi z kredytu budowlanego zachodzi, jeśli zawsze zaliczy się 50% wartości gruntu z doliczeniem wartości znajdującej się na nim budowli.

Ze stanowiskiem jakie w tym wypadku zajął trybunał administracyjny o tyle się można zgodzić, o ile w orzeczeniu tem wypowiedziano zasadę, że kasom oszczędności wolno udzielać kredytów budowlanych. Należy się atoli zastanowić, czy udzielanie kredytów budowlanych w ten sposób, jak to praktykowała kasa oszczędności miasta Pragi i jak to zresztą inne kasy bardzo często praktykują jest zawsze korzystne i czy nie może kasę oszczędności narazić na stratę. Jakkolwiek zatem kasy mają prawo udzielania kredytów budowlanych, należy się zastanowić, czy one powinny udzielać tych kredytów, a odpowiedź na to pytanie może być daną przez każdą kasę oszczędności z osobna w każdym poszczególnym wypadku, z uwzględnieniem wszystkich w danym wypadku ważnych okoliczności.

Trybunał administracyjny twierdzi, że bezpieczeństwo pupilarne pretensyi z kredytu budowlanego zachodzi, jeżeli zaliczka nie przekroczy 50% wartości gruntu z doliczeniem wartości wykonanej budowli. Bezpieczeństwo pupilarne zaś wogóle pretensyi hipotecznej, zachodzi wtedy, jeśli ona w chwili kompletnego ukończenia budowy nie przekracza 50% wartości gruntu i znajdującej się na nim budowli. Z chwilą atoli, kiedy kasa znalazłaby się w przymusowym położeniu, dać więcej niż 50% wartości, z tą chwilą pupilarne bezpieczeństwo będzie przekroczone.

Weźmy przykład :

Przypuśćmy, że grunt jakiś dokładnie oszacowany przedstawia wartość K. 120.000.—	
wartość projektowanej budowy	„ 300.000.—
razem przeto wartość realności po wykończeniu oceniono na	„ 420.000.—
Przypuśćmy, że przyjęto wartość finansową na	K. 400.000.—
przeto średnia wartość będzie	„ 410.000.—
do tego wartość wolnych lat	„ 50.000.—
przeto też wartość szacunkowa	K. 460.000.—
a kredyt budowlany	„ 230.000.—
Przypuśćmy teraz, że w chwili, gdy na budowę wydano	„ 90.000.—

ma kasa dać część pożyczki budowlanej, wówczas powinna dać 50% od wydanej już kwoty 90.000 —
z doliczeniem wartości gruntu 120.000 —
czyli 50% od łącznej sumy 210.000 —
tj. K. 105.000 — Niechże w tym momencie kasa znajdzie się w tem położeniu, że będzie musiała sama budowę dalej prowadzić. Wedle kosztorysu budowa ma kosztować K. 300.000 —, zużyto na to już K. 90.000 —, więc kasa na dalsze prowadzenie i ukończenie budowy wyda K. 210.000, a ponieważ już zaliczyła K. 105.000 —, przeto po ukończeniu budowy ma do żądania K. 315.000 —. Ponieważ zaś popularne ograniczone było tylko do sumy K. 230.000 —, przeto o K. 85.000 — zostało ono przekroczone.

Stosunek ten w każdej późniejszej chwili, w miarę postępu budowy, się poprawia, tak, że np. jeśli na budowę wydano K. 200.000 —, w takim razie rachunek się tak przedstawi:

wartość gruntu	K. 120.000 —
wartość wykonanej budowy	„ 200.000 —
razem	K. 320.000 —
wypłacony kredyt (50%)	K. 160.000 —
reszta kosztów budowy	„ 100.000 —
razem	K. 260.000 —

a więc w tym wypadku przekroczenie bezpieczeństwa pupularnego przedstawi się w cyfrze K. 30.000.

Tak więc błąd leży w formule, wypowiedzianej orzeczeniem trybunału administracyjnego. Nie należy bowiem z kredytu budowlanego wypłacać 50% wartości gruntu z doliczeniem kwoty wydanej na budowę, lecz wypłata kredytu budowlanego powinna tak być unormowana, by niewypłacona jeszcze reszta kredytu nigdy nie była mniejszą, niż kwota, którą wedle kosztorysu ma się jeszcze na budowę wydać. W przytoczonym zatem wyżej wypadku, przy rozpoczęciu budowy można zaliczyć 50% wartości gruntu tj. K. 60.000 —. Wypłata reszty przyznanego kredytu K. 170.000 — może się dopiero wtedy rozpocząć, gdy na budowę wydano więcej niż K. 130.000 — i tylko tę nadwyżkę można wypłacić. Wydano więc K. 150.000 — można wypłacić K. 20.000 —, wydano K. 200.000 — można wypłacić dalszych K. 50.000 — i t. d.

Przy zastosowaniu tej zasady nie znajdzie się kasa nigdy w tem położeniu, by jej pretensya przekroczyła popularne bezpieczeństwo, choćby nawet była zmuszona rozpocząć budowę prowadzić na własny rachunek.

W regulaminie galicyjskiej kasy oszczędności o udzielaniu kredytów budowlanych podanie o taki kredyt może być wniesione dopiero po wprowadzeniu budowy co najmniej do równi parterowej; na podstawie operatu szacunkowego wypracowanego przez kasowego rzeczoznawcę wyznacza kasa promesą kredyt budowlany do wysokości kwoty, nie przewyższającej 33% przyszłej hipoteki. Po dopełnieniu warunków promesy, udzielonej na kredyt budowlany, zaliczony zostanie ten kredyt przed wyprowadzeniem budowy pod dach do wysokości 20% wartości budowy, wedle jej stanu z dnia oszacowania. Dalsze zaliczki po wyprowadzeniu budowy pod dach dawać będą w granicach przyzwołonego kredytu do wysokości 33% wartości szacunkowej na podstawie sprawozdań rzeczoznawcy o każdorazowej wartości realności.

Do my zdrowia dla funkcyonaryuszów Kas oszczędności

Szczególnem zadaniem kas oszczędności jest popieranie humanitarnych i powszechne dobro na celu mających instytucyi.

Zadanie to spełniają kasy oszczędności w zupełności, gdyż z sprawozdań rachunkowych widoczne, jakie krocie tysięcy koron na cele te wydano. A przecież pominięto przy tej sposobności może najważniejszego kierunku opieki, tj. zapomniano o swoich funkcyonaryuszach. Niedosć jest bowiem troszczyć się o fundusze emerytalne dla urzędników i sług, ale należy także pomyśleć o pomocy dla nich w razie choroby i w potrzebie leczenia się.

Towarzystwa c. k. urzędników, Tow. białego krzyża, c. i k. oficerowie mają w różnych miejscach kąpielowych swe domy zdrowia, gdzie bezpłatnie lub za niską bardzo opłatą znajdują dogodnie mieszkanie usługę i wikt

Dla czegoż urzędnicy kas oszczędności, reprezentujący pokazną faangę, nie mogą zdobyć się także na tego rodzaju ułatwienia i dogodności na wypadek słabości, Wszak świadczenia na ten są także tylko humanitarnemi.

Przy rozdziale zatem zysków niechaj każda z kas oszczędności do związku należących, przydzielą odpowiednią kwotę na cel domów zdrowia dla urzędników i sług kasowych i ich rodzin, niechaj zarząd Związku sprawę tę ujmie energicznie w swe ręce, a za kilka lat z pewnością staną otworem dla urzędników i sług Kas do Związku należących, domy zdrowia w naszych krajowych miejscach kąpielowych i letniskach.

Dr. S. Angermann.

Procenta od rezerw specjalnych.

Kasa oszczędności w Krainburg posiada specjalny fundusz rezerwowy A na straty kursowe efektów funduszu obrotowego a nadto specjalny fundusz rezerwowy B na straty kursowe efektów ogólnego funduszu rezerwowego. Specjalny fundusz rezerwowy A ulokowany na książeczce wkładkowej wynosił z końcem r. 1902 kwotę K 16.514.50, z końcem r. 1903 fundusz ten wzrósł o kwotę K 4824.40 skutkiem przelania do niego zysku z różnicy kursu efektów funduszu obrotowego o kwotę K 498.72 skutkiem dopisania narosłych procentów — i wynosił kwotę K 21.837.62 Podobnie też fundusz rezerwowy B ulokowany z końcem roku 1902 na książeczce wkładkowej i wynoszący K 3075.50 wzrósł przez przekazanie zysku z różnicy kursu efektów funduszu rezerwowego o K 440.50 i przez dopisanie procentów K 92.87 i wynosił z końcem roku 1903 kwotę K 3608.87.

Władza podatkowa zezwoliła na wolne od podatku przekazanie książkowych, niezrealizowanych zysków kursowych po myśli § 95 f ustęp 3 ustawy podatkowej, dopisane atoli procenta do obu tych specjalnych funduszy w kwotach K 498.72 i K 92.87 wciągnęła do podstawy do opodatkowania.

Wniesione przeciw temu orzeczeniu zażalenie podnosi, że funduszom tym, po myśli § 95 lit. f przymiot specjalny, gdyż są one przeznaczone na pokrycie oznaczonych strat, a mianowicie na pokrycie różnic kursowych przy efektach funduszu obrotowego i funduszu rezerwowego. Nie można przeto robić różnicy między przekazaniem niezrealizowanych książ-

kowych a zrealizowanych zysków, tem mniej, że kasa oszczędności na podstawie statutu jest uprawnioną dotować fundusze rezerwowe z własnych dochodów tychże funduszy jak i z czystego zysku funduszu obrotowego. Dotacje te są także wolne od podatku jeśli chodzi o straty jeszcze nieobliczone, które atoli każdej chwili mogą nastąpić jak np. spadek kursów.

Trybunał administracyjny uznał zażalenie to za nieuzasadnione. Nawet pod przypuszczeniem, że wspomnianym specjalnym funduszom rezerwowym A i B przyznaje się przymiot specjalności po myśli § 95 lit. f Al. 1., to przecież są po myśli § 97 Al. 3 ust. pod. dochody z lokacji tych uprzywilejowanych funduszy są tylko o tyle potrącalne, o ile użyte będą na pokrycie wydatków na te fundusze, wedle ich specjalnego przeznaczenia przypadających.

Nie wystarcza przeto tutaj charakter funduszu, jako funduszu specjalnego, lecz, jeżeli przyrost procentów w specjalnym funduszu rezerwowym ma być bez opodatkowania użyty do powiększenia tego funduszu, wówczas ta dotacja musi odpowiadać warunkom § 95 lit. f. Alin. 1. ust. podat., by mogła być uważana jako pozycja potrącalna. Kasa oszczędności winna była zatem wykazać oznaczone straty i ubytki, które już nastąpiły lub jako przypuszczalny wynik interesu są oczekiwane, a na których pokrycie ta dotacja jest przeznaczona. Ponieważ jednak kasa oszczędności nie wykazała, że zaszedł warunek, któryby uzasadniał uznania tego przyrostu procentowego za pozycję potrącalną, przeto też nie było ustawowych wymogów do potrącenia tych pozycji z wyników obrotowych.

Szkolne Kasy Oszczędności.

Sprawa szkolnych kas oszczędności staje się niemal z dniem każdym aktualniejszą. Z przyjemnością przychodzi nam dziś zaznaczyć fakt, że Rada szkolna krajowa, żywo zajęta się tą kwestją, czego najlepszym dowodem jest okólnik do Dyrekcyj szkół Wydziałowych i zarządów szkół ludowych pospolitych.

Okólnik ten z dnia 10. marca 1909, do L. 61.887 wydany i ogłoszony dnia 27. kwietnia 1909. w dzienniku urzędowym c. k. Rady szkolnej krajowej, podajemy poniżej w dosłownem brzmieniu, a mianowicie:

„C. k. Rada szkolna krajowa udzieliła w ostatnim czasie niektórym szkołom ludowym miejskim i wiejskim pozwolenia na zaprowadzenie szkolnych kas oszczędności, których zarządem zajmują się grona nauczycielskie dotyczących szkół. Ten sposób krzewienia zmysłu oszczędności wśród młodzieży — w zasadzie dobry — spotkał się jednak tu i ówdzie z zarzutami, które streszczają się w tem, że prowadzenie szkolnych kas oszczędności przez nauczycieli pochłania wiele czasu, obciąża nauczycielstwo manipulacją pieniężną, do której ono wcale nie przywykło a co najważniejsze, że w razie pomyłek, których wykluczyć niepodobna, może dać powód do nieporozumień i wyrządzić dotkliwą szkodę powadze stanu nauczycielskiego w obec publiczności

W ubiegłym roku zwrócił Związek galicyjskich kas oszczędności we Lwowie uwagę c. k. Rady szkolnej krajowej nat. zw. domowe kasy czyli puszek oszczędności, a ponieważ i ten sposób pobudzić może skutecznie młodzież do oszczędzania, wydała c. k. Rada szkolna krajowa w tej sprawie okólnik z dnia 31. sierpnia 1908 L. 23 940, ogłoszony w Nr. 23. Dziennika urzędowego.

Reskryptem z dnia 12. października 1908 L. 2766 zwrócił także J. E. P. Minister Wyznań i Oświaty uwagę c. k. Rady szkolnej krajowej na puszek oszczędności (Heimsparkassen) opisane w przytoczonym wyżej okólniku, poddając równocześnie myśl, czyby systemu puszek domowych nie można potążyć ze współdziałaniem szkoły i czyniąc zadość wychowawczemu jej zadaniu, zapobiedz zarazem wszelkim z tego powodu mogącym wyniknąć zarzutom.

Nawiązując do tego reskryptu J. E. Pana Ministra Wyznań i Oświaty wniosło w grudniu r. 1908 wiedeńskie stowarzyszenie produkcyjne z ograniczoną poręką pod firmą „Heimsparkassen-Verkaufsbureau“ memoriał do c. k. Rady szkolnej krajowej w którym omawia bliżej możliwość współdziałania szkoły z instytucjami kas oszczędności względnie z poważnemi instytucjami finansowemi o podobnym celu.

Przy takiej akcji przypadłaby szkole działalność w kierunku zachęty, pośrednictwa i kontroli, instytucji zaś finansowej czynność wyłącznie administracyjna i kasowa. Według powyższego projektu w miejsce szkolnej kasy oszczędności w dotychczasowem rozumieniu, wstępuje ekspozytura publicznej kasy oszczędności w szkole, wyłącznie dla dzieci pewnej szkoły, któraby pod egidą Zarządu szkoły była czynną w budynku szkolnym w pewnych ściśle oznaczonych odstępach czasu n. p. co dwa miesiące w godzinach wolnych od nauki. Szkole pozostałoby tedy zastrzeżony stateczny wpływ wychowawczy, który nie da się osiągnąć jednorazowem odczytaniem okólniku lub rozporządzenia, oraz kontrola nad wkładkami i kwotami, które młodzież nieraz bez wiedzy rodziców wyjmując z kasy mogłaby używać na niewłaściwe cele; natomiast uwolniłaby się szkoła od wszelkiej czynności administracyjnej i kasowej, a tem samem i ustrzegła wszelkich nieuzasadnionych zarzutów i podejrzeń.

Rozumie się samo przez się, że w każdym poszczególnym przypadku należałoby się przedewszystkiem porozumieć z istniejącą w miejscu poważną instytucją finansową, a w pierwszym rzędzie z publiczną kasą oszczędności, czy podjęłaby się takiego współdziałania ze szkołą i zajęłaby się dostarczeniem potrzebnej ilości puszek stalowych celem rozdania ich chętnym do oszczędzania dzieciom, za możliwie jak najniższą kaucją.

Do powyżej wspomnianego memoriału dołączono projekt statutu szkolnej kasy oszczędności, opartej na wyłuszczonej zasadzie, następującej treści:

Statut Kasy oszczędności

szkoły im. w

§ 1. Cel. Celem szkolnej kasy oszczędności jest pobudzanie młodzieży do oszczędności i wychowywanie jej w tym kierunku

§ 2. Organizacja. Organizacja polega za zasadzie domowych kas oszczędności t. j. każdy oszczędzający uczeń (uczenica) otrzymuje stalową puszkę.

§ 3. Zarząd. Czynności administracyjne sprawuje *) w porozumieniu z gronem nauczycielskiem. Wszelkie wkładki i wypłaty będą dokonywane w oznaczonych dniach w szkole, w miejscu przez dyrekcję szkoły na to przeznaczonem.

§ 4. Urzędowanie. Co dwa miesiące przybywa urzędnik *) do szkoły i urzęduje w miejscu przeznaczonem mu przez kierownictwo szkoły. Dzień i godzina urzędowania mają być każdym razem za wspólnem porozumieniem kierownictwa szkoły i dyrekcji *) oznaczone i uczniom wczas ogłoszone. Podczas głównych ferii szkolnych niema urzędowania.

§ 5. *Zgłoszenie przystąpienia.* Uczniowie, którzy życzą sobie przystąpić do szkolnej kasy oszczędności powinni zgłosić się u gospodarza swojej klasy na 14 dni przed oznaczonym dniem urzędowania. Na podstawie tych zgłoszeń, udzielonych kierownictwu szkoły przez poszczególnych nauczycieli zawiadamia się *) celem przygotowania na czas potrzebnej ilości puszek i książeczek wkładkowych.

§ 6. *Książeczki wkładkowe.* Książeczkę wkładkową wydaje się na nazwisko ucznia. Zawiera ona zastrzeżenie, że wpłaty i wypłaty można uskuteczniać tylko w szkole im. w w oznaczonych w § 4. dniach urzędowych. Prócz tego zawiera książeczka numer wydanej równocześnie puszką z uwagą, że kwotę . . . koron zatrzymuje się w zastaw aż do jej zwrotu.

§ 7. *Kasa domowa.* Równocześnie z książeczką wkładkową otrzymuje każdy uczeń domową kasę czyli puszkę, której numer jest w książeczce uwidoczniony.

§ 8. *Wkładki i rachunkowość.* Pierwsza wkładka musi wynosić co najmniej . . . koron. Wszelkie następne wkładki nie podlegają żadnym ograniczeniom, ani co do wysokości, ani co do zaokrąglenia kwot i wykonują się jedynie przez wyjęcie z puszek pieniędzy, zebranych przez przeciąg dwóch miesięcy. W dniu urzędowania przynoszą dzieci swoje puszkę wraz z książeczkami wkładkowymi do szkoły.

Sługa szkolny odbiera książeczki i puszkę od dzieci i odnosi je do pokoju przeznaczanego w tym celu przez kierownictwo szkoły. Otwarcie puszek, przeliczanie pieniędzy i wpisanie odebranych sum odbywa się pod kontrolą wybranego przez kierownictwo szkoły członka grona nauczycielskiego oraz w obecności dwóch uczniów, których również wybiera kierownictwo szkoły, a których należy razem uważać za zaufanych swoich współuczniów. Zwrot puszek i książeczek następuje po załatwieniu czynności urzędnika kasowego.

§ 9. *Zwrot wkładek.* Zwrot wkładek może nastąpić tylko po wypowiedzeniu skutecznym przed gospodarzem klasy na 8 dni przed dniem urzędowania. Nauczyciel jest upoważniony do porozumienia się z rodzicami w razie, gdyby wysokość podjętej kwoty lub powtarzanie się zwrotów zwróciły jego uwagę. Wolno także rodzicom zastrzedz sobie, że wypłaty tylko na ich pisemne zezwolenie mogą nastąpić, a w takim razie zastrzeżenie to ma być w książeczce wkładkowej uwidocznione. Na podstawie zgłoszeń u nauczycieli ma kierownictwo szkoły przesłać dyrekcji *) listę wypłat.

§ 10. *Wykazy dla dyrekcji szkoły.* Dyrekcja *) będzie dostarczać szkole wykazów dotyczących zarówno wkładek, jak i zwrotów, a to dla tego, aby kierownictwo szkoły miało dokładny przegląd oszczędności młodzieży szkolnej i aby w danym razie mogło użyć swego wpływu za pośrednictwem gospodarza klasy. Na podstawie tych wykazów należy prowadzić statystykę dotyczącą oszczędności uczniów.

§ 11. *Zaginienie książeczki wkładkowej.* W razie zagubienia książeczki wkładkowej powinien uczeń donieść o tem kierownictwu szkoły, które zawiadomi *), poczem sprawa przybiera tok zwykły przy zagubieniu książeczek wkładkowych (amortyzacya).

§ 12. *Zagubienie lub uszkodzenie puszk.* Zagubienie lub uszkodzenie domowej kasy oszczędności

pociąga za sobą utratę wkładki określonej w § 6. jako zastaw za puszkę.

§ 13. *Wystąpienie lub przeniesienie do innej szkoły.* Przy wystąpieniu ze szkoły lub przeniesieniu się do innej szkoły nie potrzeba sumy złożonej likwidować, tylko w książeczce wkładkowej zostanie wykreślone zastrzeżenie wymienione w § 6. że wkładki i wypłaty mają być dokonywane tylko w szkole im. w

§ 14. *Nagrody za oszczędność.* Kierownictwo szkoły będzie się starało, aby *) udzielała premii najoszczędniejszym i najgodniejszym dzieciom.

§ 15. *Inne zarządzenia.* W sprawie innych zarządzeń co do obrotów oszczędności, a w szczególności co do wysokości stopy procentowej, obowiązują postanowienia *).

C. k. Rada szkolna krajowa zastrzega sobie i nadal udzielanie zezwoleń na wprowadzanie szkolnych kas oszczędności, jako też zatwierdzanie statutów dla tych kas, których ustroj musi być zastosowany do miejscowych warunków.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

Kasa Oszczędności miasta Tarnopola

sprzeda (z powodu zmiany systemu ksiązkowania wkładek) Zapasowych 34 tomów ksiąg interesentów ryczałtowo lub po 2 sztuki.

Cena za tom w trwałej oprawie obejmujący 1000 rachunków na papierze czerpanym K. 30.

Biuro Związku galicyjskich Kas oszczędności we Lwowie uprasza wszystkie Kasy oszczędności o nadsyłanie zamknięć rachunkowych za rok 1908 w dwóch egzemplarzach.

NOTATKI.

Ruch wkładek w marcu r. b. W numerze dziesiętym podajemy ruch wkładek za miesiąc marzec, a więc za ten miesiąc, w którym obawa przed wojną wywołała popłoch i była powodem znacznego wycofania wkładek z kas oszczędności. Wedle wykazu tego, obejmującego 32 kas, stan kapitału wkładkowego w tych kasach wynosił z dniem 28 lutego kwotę K 219,557.240.67. W ciągu miesiąca marca włożono K 8,758.089.95 podjęto zaś K 15,838.029.07, tak że w ciągu miesiąca marca przewyżka zwrotów w 32 kasach objętych wykazem wynosiła K 7,079.939.12.

Zwroty więc w marcu w stosunku do stanu kapitału wkładkowego z końcem lutego wyrażają się procentowo przeciętnie w cyfrze 7.21%. W rozmaitych atoli kasach ten procent zwrotów do stanu kapitału wkładkowego z końca poprzedniego miesiąca się zmienia i wynosi np w Tarnopolu 12.4%, we Lwowie 8.19% w Krakowie (powiat) 7.51%, w Krakowie (miasto) 6.85%. Nadwyżkę wkładek nad zwroty wykazuje sześć kas, z łączną kwotą K 71.381.15, nadwyżkę zwrotów zatem 26 kas; ze względu więc na tę drobną zwyżkę śmiało powiedzieć można, że prawie wszystkie kasy doznały zmniejszenia kapitału

*) Nazwa Kasy oszczędności, względnie innej instytucji finansowej w miejscu.

wkładkowego, skutkiem pogłosek wojennych. Wykaz za kwiecień wykazuje wprawdzie znowu znaczny wpływ wkładek niemal we wszystkich kasach i zapewne w niedługim czasie różnica będzie zupełnie wyrównana; lecz niestety to trzeba skonstatować, że ludność nasza, dając unieść się nieuzasadnionej obawie, przez wycofanie swych kapitałów poniosła znaczne straty częściowo w procentach, częściowo przez utratę tego kapitału, który z kas podjęła i w przeważnej części nieproduktywnie wydała.

Uwolnienie od należności stemplowych fundacyj i darów z okazji 60-letniego jubileuszu cesarskiego. Ustawą z dnia 2 sierpnia 1908 Dz. u. p. 166 uwolnione zostały fundacje i zapisy dla celów naukowych dobroczynnych i humanitarnych, z powodu 60-letniego jubileuszu cesarskiego, o ile zostały one do końca roku 1908 ustanowione. Ustawą z dnia 22. kwietnia 1909 Dz. p. p. Nr. 59 przedłużono ten termin do 1. lipca r. b.

Hamburska Kasa oszczędności ogłosiła swe zamknięcie rachunków za rok 1908. W sprawozdaniu Dyrekcji tejże Kasy czytamy, że od sierpnia 1908 wprowadzono oprocentowanie wyższe o $\frac{1}{4}\%$ ponad normalne dla tych wkładek, które nie są wyższe ponad 15000 marek, a które będą w ten sposób zawinkulowane, że wypłata czy to całego kapitału, czy części nie będzie mogła nastąpić przed upływem lat dziesięciu. Winkulacja ta odnosi się do wszystkich dokładek w granicach oznaczonego maximum 15000 marek, które w czasie trwania zastrzeżenia będą uskuteczniane. Jak sprawozdanie zaznacza, publiczność licznie korzysta z tego urządzenia, zwłaszcza celem zebrania większych kapitałów, przeznaczonych do użycia w przyszłości, a więc czy na zakupno renty na starość, na zebranie posagu, na otwarcie interesu i t. d.

Hamburska Kasa oszczędności ma w 17 punktach miasta rozrzuconych 20 biur dzielnicowych; z tych 11 ze służbą dzienną od 9—4, a w soboty także wieczorem od 6—8, w innych zaś biurach urzęduje się tylko w soboty wieczorem od 6—8.

Ciekawe jest zestawienie ruchu wkładek i zwrotów w niektórych biurach z wieczornem tylko urzędowaniem i tak np. w r. 1908 w biurze Kasy Kielerstrasse 5. złożyło 4970 strom M. 268.977.19 odebrało 2526 strom M. 226 118,10, w biurze Kaiser Wilhelmstrasse złożyło 3005 strom M. 167.238.59 odebrało 1213 strom M. 175.434.18, w biurze Hammerlandstrasse złożyło 243 strom M. 408.975.83 odebrało 2193 strom M. 284 869.65, w biurze Dorotheenstrasse złożyło 4978 strom M. 232.240.23 odebrało 1570 strom M. 164.134.68, w biurze Schwenckestrassen otwartem dopiero 16 maja 1908 złożyło 1671 strom M. 75.659.52 odebrało 362 strom M. 22.598.22 itd.

Jak z tych cyfr się pokazuje, racyę miał któryś ze znawców stosunków kas oszczędności, który ry powiedział, że byle dać sposobność do oszczędzania, a oszczędzający i oszczędności się znajdują.

Hamburska Kasa oszczędności ma ogółem w obiegu 210.760 książeczek, a kapitału wkładkowego b56,691 247.46 marek.

P. Antoni Graf kierownik biur pierwszej morawskiej kasy oszczędności w Bernie, autor znakomitej pracy „Das Spareinlagen und Hypothekengeschäft unserer Sparkassen. przygotował i oddał do druku nową swą pracę p. t. „Ehrenbuch der österreichischen Sparkassen im Regierungsjubiläumjahre 1908“. Dzieło to ukazało się ozdobnie wydane na półkach księgarskich i podzielone jest na trzy rozdziały:

1) Dary austriackich kas oszczędności z powodu jubileuszu cesarskiego.

2) Historia rozwoju austriackich kas oszczędności w ciągu 90-letniego ich istnienia.

3) Austriacka literatura o kasach oszczędności.

P. Ferdynand Zachar buchalter kasy oszczędności w Budynie n. O. (w Czechach) wydał dokładną i szczegółową statystykę kas oszczędności w Czechach, Morawii i Ślązku za rok 1907. Pan Zachar zamierza obecnie opracować statystykę wszystkich słowiańskich kas oszczędności w Austrii za rok 1908. Byłoby rzeczą pożądaną, aby w statystyce, którą p. Zachar za rok 1908 wydać zamierza, galicyjskie kasy oszczędności były także objęte i w obec tego każda z galicyjskich kas oszczędności zechce jeden egzemplarz swego zamknięcia rachunkowego przesłać pod adresem autora

Dar Grunwaldzki. Urzędnicy galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie, opodatkowali się dobrowolnie na rzecz daru grunwaldzkiego i postanowili co miesiąca począwszy od dnia 1. czerwca 1909 składać kwotę K. 74— przez lat 5, ewentualnie do wcześniejszego zabrania kwoty jednego miliona koron, na książeczkę wkładkowa galicyjskiej kasy oszczędności Nr. 1,376.50, która przechowaną będzie w depozycie tejże kasy.

Nowa miejska kasa oszczędności powstała w Radowcach na Bukowinie i rozpoczęła swe czynności 10. marca b. r.

Ministerstwo skarbu, w porozumieniu z ministerstwem sprawiedliwości i najwyższą izbą obrachunkową reskryptem z dnia 24. lutego 1909 L. 3878. ogłasza przepisy postępowania z wkładkami w kasach sierocych tych osób, które są już z powodu pełnoletności uprawnione do podjęcia kwot dla nich złożonych, a którym z powodu niewiadomego miejsca pobytu sądowe wezwanie o podjęcie tych wkładek nie może być doręczone.

Wkładowi takie przedawniają się po latach trzydziestu od uzyskania pełnoletności.

„**Odrodzenie**“ — czasopismo poświęcone sprawom współdzielczym przemysłowym i ogólnie ekonomicznym.

Pod powyższym tytułem zaczęło z dniem 1 stycznia b. r. wychodzić nowe pismo, które powstało z zespolenia dwu oddzielnie dotąd wychodzących czasopism, a mianowicie „Związku“, organu dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, tudzież „Przewodnika przemysłowego“, organu poświęconego sprawom przemysłu krajowego.

„W programie redakcyjnym „Odrodzenia“ pozostaną głównymi te dwa działy, które w dwu wymienionych czasopismach były reprezentowane — akcja współdzielcza i rozwój przemysłu krajowego. W pierwszej, obok czujności nad dalszym rozwojem i udoskonaleniem stowarzyszeń kredytowych, będzie czasopismo to śledziło i objaśniało to wszystko, co się odnosi do organizacyi współdzielczej w zakresie wytwórstwa i handlu, będzie się zajmowało szczegółowo projektami tworzenia i działalności gotowych już na tem polu stowarzyszeń, a to celem silniejszego zespolenia ich z akcją uprzemysłowienia kraju.

Przypomnienie. W miesiącu maju płatne są kupony od:

5% losów państwowych z r. 1860. (K. 40 — K. 20. — K. 4. —).

4% skonw. wolnej od podatku jednolitej renty koronowej Maj - Listopad; (K. 400. — K. 40. — K. 4. —).

4% galic. pożyczki krajowej z r. 1893. (K. 200. — K. 40. — K. 20. — K. 4. — K. 2. —).

- 4⁰/₀ obligacyj indemnizacyjnych Kroczy i Sławonii (K 400. — K 200. — K 200. — K 40. — K 20).
- 4¹/₀ pożyczki miasta Lwowa (K 196. — K 98. — (K 19.60, K 3.92).
- 4⁰/₀ węgierskich obligacyj indemnizacyjnych z r. 1888, K 400. — K 200. — K 40. — K 20. —).
- 4⁰/₀ listów zastawnych czeskiego Banku hipotecznego w Pradze (K 400. — K 200. — K 40. — K 20. — K 4. —).
- 4¹/₂ ⁰/₀ listów zastawnych galicyjskiego Banku hipotecznego 50 letnich (K 400. — K 225 — K 45. — K 22.50. K 4.50).
- 4⁰/₀ listów zastawnych galicyjskiego Banku hipot.: koronowe (K 400. — K 200. — K 40. K 4).
- 4⁰/₀ listów zastawnych węgierskiego zakładu kred. ziem. w Budapeszcie 41 let (K 400. — K. 40. — K 4. —).
- 4¹/₂ ⁰/₀ listów zastawnych węgierskiego Banku hipotecznego 42¹/₂ let. (K 225. — K 45. — K 22.50 K 4.50).
- 5⁰/₀ Obl. pierwsz kolei Albrechta I. Em. (franków 12 50).

- 4⁰/₀ Obl. pierwsz. kolei Albrechta (K 40. — K 8. —).
 - 5⁰/₀ Obl. pierwsz. austriackiej kolei północno zachodniej lit. B. (K 994).
 - 5⁰/₀ Obl. pierwsz. austro-węg. towarzystwa kolei państwowych (Marek 10 —).
 - 4⁰/₀ Obl. pierwsz. austro-węg. towarzystwa kol. państw. Em. 1853. (Marek 40, — M. 8. —).
 - 5⁰/₀ Obl. pierwsz. kolei ces. Ferdynanda z r. 1882 (K 5 —).
 - 4⁰/₀ Obl. pierwsz. kolei ces. Ferdynanda z r. 1887 gwarant. i niegwarant. (K 40. — K 8. — K 4. —).
 - 4⁰/₀ Obl. pierwsz. kolei Lwowsko-Czerniowiecko-Jaskiej (woln. od podatku) (K 12. —).
 - 4⁰/₀ Obl. pierw. kolei Lwowsko-Czerniowiecko-Jaskiej (opodatkow. (K 10.80).
 - 4⁰/₀ Oblig. pierwsz. kolei południowej (Marek 40. M. 8. —).
- Akcjy kolei lwowsko-czerniowiecko-jaskiej (kupon K 10 i ewent. dywidenda).

Ruch wkładek

w Związkowych kasach oszczędności za miesiąc kwiecień 1909.

	%	Stan kapitału wkładowego z dniem 31. marca 1909		W ciągu miesiąca kwietnia 1909.						Różnica		Stan kapitału wkładowego z dniem 30 kwietnia 1909		
		K	h	wzrosły wkładki			zwrócone			K.	h.	K.	h.	
				Stron	K.	h.	Stron	K.	h.					
Bochnia* m.	5													
Bochnia* p.	4-4 ¹ / ₂													
Bohorodczany p.	5	699.702	98	67	23 050	02	67	16 279	92	+	6.770	10	706 473	08
Brzesko* p.	4													
Brzeżany p.	5	1,473 821.	23	83	140 847	02	97	79 258	96	+	61.588	06	1,535.409	29
Buczacz* p.	3-5													
Dąbrowa m.	4 ¹ / ₂ -5	874 474	77	60	38 184	48	54	36 367	44	+	1.817	04	876 291	81
Dobromil* m.	4 ¹ / ₂													
Lrohobycz* m.	4	2,994 849	79	150	164 094	70	150	165.929	36	-	1.834	66	2,993.015	13
Gorlice* m.														
Gródek Jagielloński* p.	4													
Horodenka p.	4 ¹ / ₂	752 221	35	68	55 395	31	97	44.666	34	+	10.728	97	762.950	32
Jarosław m.	4 ¹ / ₂	2,470 431	62	231	129 435	78	207	104.343	94	+	25.091	84	2,495.523	46
Jasło* m.														
Kalusz p.	4	381.417	19	103	51.023	69	80	37 065	85	+	13.957	84	395.429	03
Kalusz p.	4 ¹ / ₂	455.817	02				13	2.722	15	-	2 722	15	453.094	87
Kolomyja m.	4	4,873 949	87	122	248.034	21	546	245.813	50	+	2,220	71	4,876 170	58
Kraków* m.	4													
Kraków p.	4	22,079 905	43	2127	1,808.299	95	1582	866.273	42	+	1 002.026	53	23 081 931	96
Krosno m.	4 ¹ / ₂	1,660.206	65	108	69 423	87	103	58 720	31	+	10.703	56	1,670.910	21
Lwów gal.	4	84,888 511	22	9862	5,771.994	08	8901	3,495 250	29	+	2,276.743	79	87,165.255	01
Mielec p.	5	712 004	08	46	41 030	71		29 809	71	+	11 221	-	723.225	08
Myślenice p.	4 ¹ / ₂	1,695.095	35		52.418	99		55 909	05	-	3.490	06	1,691.605	29
Nowy Sącz m.	4 ¹ / ₂ -5	4,227.046	58	335	207 576	18	401	157.076	93	+	50.499	15	4,277.545	73
Nowy Targ* p.	4 ¹ / ₂													
Podgórze m.	4 ¹ / ₂	3,245.083	18	479	158 818	82	336	153 671	97	+	5 146	85	3,250.210	08
Przemyśl m.	4	7,516 991	25	509	308 964	42	544	218.754	11	+	90.310	31	7,607.301	56
Rzeszów m.	4	3,639.261	11	198	165 967	88	266	174 995	40	-	9.028	52	3,630.232	59
Rudki p.	4 ¹ / ₂	238 258	91	20	8 893	79	25	4.337	71	+	4 556	08	242.710	99
Sambor m.	4 ¹ / ₂	5,154.150	21	384	196 895	33	398	171.494	16	+	25 401	17	5.179.551	38
Sambor+ p.	4 ¹ / ₂													
Sanok m.	4 ¹ / ₂	2,953 583	03	123	93 687	24	292	269.775	06	-	176.087	82	2,777.495	21
Sniatyn m.	5	251 447	01	74	30.196	94	45	18.300	94	+	11.896	-	263.343	01
Sniatyn p.	5	1,455 638	12	74	28.877	17	72	39.013	88	-	10 136	71	1,445.501	41
Sokal m.	4 ¹ / ₂	1,541.547	87	135	86 635	66	132	44 688	47	+	41.947	19	1,583.495	06
Stryj m.	4 ¹ / ₂	3,250 100	11	329	176 060	23	140	100 467	40	+	75.592	83	3,325.495	94
Tarnobrzeg p.	4-5	1,554 471	95	107	47 105	02	54	57.015	64	-	9.910	62	1,544.561	33
Tarnopol* m.	4 ¹ / ₂													
Trembowła p.	4 ¹ / ₂	987 268	65	97	63.328	58	87	49.546	74	+	13.781	84	1,001.050	49
Wadowice p.	4	4,690.672	78	278	244.385	90	325	363 338	27	-	118 952	37	4,571.720	41
Wieliczka p.	4 ¹ / ₂	4,107 450	66	101	105.580	84	188	135 082	19	-	29.501	35	4,077.949	31
Zaleszczyki p.	4-4 ¹ / ₂ -5	835.057	24	82	37.959	08	66	39.894	76	-	1 935	68	833.121	56

*) Do chwili zamknięcia numeru wykazu nieotrzymaliśmy.

Przypomnienie: W miesiącu czerwcu płatne są kupony od:

- ^{1/6} 3 proc. losów austr. zakładu kredyt. ziemskiego (Boden-Credit Anstalt) Emisja I. (K 2:14)
- 4 proc. losów węgierskiego Banku hipotecznego (K 4-)
- " 4 proc. losów bawarskiej pożyczki premiowej z roku 1866 (Marek 12-)
- " 4 proc. węgierskiej renty koronowej. (K 200 K 20- K 10- K 4- K 2-)
- " 4 proc. węgierskiej renty koronowej z r. 1902 (K 200- K 100- K 40-)
- ^{30/6} 4 proc. galic. obligacyj propinacyjnych (K 400- K 200- K 40-)
- " 5 proc. listów zastawnych bukowińskiego zakładu kredytowego ziemskiego (K 50- K 25- K 5-)
- 4 proc. listów zastawnych bukowińskiego zakładu kredytowego ziemskiego (K 40- K 20- K 4-)
- ^{1/6} 3 pół proc. listów zastawnych czeskiego Banku hipotecznego (K 350- K 175- K 25- K 17.50 K 3.50).

- ^{30/6} 4 proc. listów zastawnych galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego 41 let (K 40- K 200-).
- " 4 proc. listów zast. galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego 56 let K 398- K 199- K 39.80-).
- " 4 proc. listów zast. galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego dawnych (K 398- K 199- K 39.80- K 19.90 K 3.98).
- " 4 i pół proc. listów zastawnych galic. Banku krajowego (K 225- K 45- K 22.50 K 4.50 K 2.25).
- " 4 proc. listów zast. galic. Banku krajowego koronowych (K 200- K 100- K 20- K 4- K 2-).
- ⁶ 5 proc. oblig. pierwszeństwa austriacko północno zachodniej kolei lit. C. (Marek 14.96 i pół).
- ^{30/6} 4 proc. oblig. pierwszeństwa czeskiej kolei północnej (Marek 60- M 30- M 7-).
- ^{1/6} 4 proc. oblig. pierwszeństwa kolei cesarza, Ferdynanda z r. 1888 (K 200- K 40- K 8-).

Ruch wkładek

w Związkowych kasach oszczędności za miesiąc marzec 1909.

	%	Stan kapitału wkładowego z dniem 28. lutego 1909		W ciągu miesiąca marcu 1909.						Różnica		Stan kapitału wkładowego z dniem 31. marca 1909		
		K.	h.	wynosily wkładki			zwrócone			K.	h.	K.	h.	
				Stron	K.	h.	Stron	K.	h.					
Bochnia	m. 5	3,348.617	67	154	61.377	16	459	189.082	35	-	127.705	19	3,220.912	48
Bochnia	p. 4-4 1/2	2,759.236	04	178	129.474	06	225	112.647	90	+	17.826	16	2,776.062	20
Bohorodczany	p. 5	704.828	63	80	19.377	04	100	24.502	69	-	5.125	65	699.702	98
Brzesko	p. (4-4 1/2) 5 5/6	1,018.486	26	146	115.369	23	92	141.648	70	-	26.279	47	987.206	79
Brzezany	p. 5	1,445.392	65	103	140.001	81	143	111.573	23	+	28.428	58	1,473.821	23
Buzacz*	p. 3-5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dąbrowa	m. 4 1/2-5	924.868	59	65	98.542	46	87	88.936	28	-	50.393	82	874.474	77
Dobromil*	m. 4 1/2	770.119	31	-	12.557	36	-	25.708	12	-	13.150	76	756.968	55
Drohobycz	m. 4	3,051.100	64	114	81.837	29	216	138.088	14	-	56.250	85	2,994.849	79
Gródek Jagielloński*	p. 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jarodenska	p. 4 1/2	741.010	83	124	61.551	17	136	50.340	65	+	11.210	52	752.221	35
Jaroslów	m. 4 1/2	2,527.941	96	272	114.130	35	302	171.640	69	-	57.510	34	2,470.431	62
Kalusz	p. (4 1/2) 4	399.988	63	105	50.059	51	104	68.576	95	-	18.517	44	381.471	19
Kalusz	p. (4 1/2) 4	467.056	90	-	-	-	24	11.239	88	-	11.239	88	455.817	02
Kolomyja	p. 4	4.922.930	81	492	208.313	13	779	257.294	07	-	48.980	94	4.873.949	87
Kraków	m. 4	37.063.171	27	2264	1,163.478	49	4249	2,540.367	96	-	137.688	47	35,686.281	80
Kraków	p. 4	22.636.174	45	1665	1.116.678	45	2488	1,702.947	47	-	586.269	02	22,079.906	43
Krosno	m. 4 1/2	1,700.008	44	75	56.592	44	134	96.484	23	-	39.891	79	1,660.206	65
Lwów	gal. 4	88.492.700	53	8453	3,645.627	22	16172	7,249.816	53	-	360.189	31	84.888.511	22
Mielec	p. 5	719.766	77	82	62.225	82	65	69.988	51	-	7.762	69	712.004	08
Myślenice*	p. 4 1/4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nowy Sącz	m. 4 1/2-5	4,319.290	40	368	143.296	95	626	235.540	77	-	92.243	82	4,227.046	58
Nowy Targ*	p. 4 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Podgórze*	m. 4 1/4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Przemysł	m. 4	7,620.400	81	251	311.574	47	913	414.984	03	-	103.409	56	7.516.991	25
Rzeszów*	m. 4	3,642.486	68	161	181.574	85	297	184.800	42	-	3.225	57	3,639.261	11
Rudki*	p. 4 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sambor	m. 4 1/2	5,263.213	98	404	122.755	43	588	235.102	23	-	112.346	80	5,150.867	18
Sambor*	p. 4 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanok	m. 4 1/6	2,947.200	87	165	131.943	81	186	125.561	65	+	6.381	16	2,953.583	03
Sniatyn	m. 5 1/2	250.202	94	78	14.713	42	56	13.469	35	+	1.244	07	251.447	01
Sniatyn	p. 5	1,449.347	46	89	65.825	59	99	59.534	93	+	6.290	66	1,445.638	12
Sokal	m. 4 1/2	1,551.985	23	128	82.184	65	173	92.622	01	-	10.437	36	1,541.547	87
Stryj	m. 4 1/2	3,351.388	39	329	114.152	75	481	215.441	03	-	101.288	28	3.250.100	11
Tarnobrzeg	p. 4 1/2-5	1,543.575	97	107	76.428	37	112	65.532	39	-	10.895	98	1,554.471	92
Tarnopol	m. 4 1/6	7,083.504	71	659	248.495	45	1414	882.259	51	-	693.764	06	6,449.740	65
Trembowla	p. 4 1/2	997.112	30	72	39.195	51	166	49.039	16	-	9.843	65	987.268	65
Wadowice	p. 4	4.961.869	79	210	110.406	36	519	381.603	37	-	271.197	01	4.690.672	78
Wieliczka*	p. 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zaleszczyki	p. 4-4 1/2-5	857.170	76	93	39.350	35	91	361.663	87	-	22.313	52	884.857	24

*) Do chwili zamknięcia numeru wykazu nieotrzymaliśmy.

Nakładem Związku gal. kas oszczędności

wyszła

INSTRUKCYJA MANIPULACYJNA

dla

KAS OSZCZĘDNOŚCI

Cena za egzemplarz 18 koron.

=== Do nabycia w Biurze Związku. ===

DOM BANKOWY

Kantor wymiany

SOKAL & LILIJEN

kupuje i sprzedaje wszelkie **papiery wartościowe i waluty zagraniczne** po możliwie najskrupulatniejszych kursach, skutecznie pod takimi samymi warunkami wszelkie **zlecenia giełdowe** zarówno na giełdzie wiedeńskiej jak i na giełdach zagranicznych, **wypłaca wszelkie kupony** możliwie bez potrącenia jakiegokolwiek prowizji inkasowej.

Filia c. k. uprz. austriackiego

Zakładu kredytowego

dla handlu i przemysłu

WE LWOWIE

wydaje codziennie (z wyjątkiem niedziel i świąt) w godzinach od 9 do 12 przedpoł. i od 3 do 4 popoł.

książeczki wkładkowe

z 4% oprocentowaniem

Na żądanie wypłaca kwoty do 5000 k. jednego dnia i na jedną książeczkę bez wypowiedzenia.

Kupuje i sprzedaje

wszelkie papiery wartościowe i monety po kursie dziennym bez doliczenia prowizji, wydaje przekazy i akredytywy na zagraniczne miejsca, przyjmuje zlecenia giełdowe, bierze w przechowanie papiery wartościowe i udziela na nie zaliczek.

FILIA

Pragskiego Banku Kredytowego

we Lwowie, ul. Karola Ludwika 1. 29

(Nr. telefonu 937, 946, 846).

Zakład centralny w Pradze. — Filie w Kolinie i Ołomuńcu.

Wpłacony kapitał akcyjny K. 6,000,000.

Fundusze rezerwowe i gwarancyjne K. 3,200,000.

Korzystne załatwianie

wszelkich transakcji bankowych i lokacji kapitałów

Kupno i sprzedaż papierów wartościowych. — Przeprowadzanie wszelkich obrotów giełdowych na targach krajowych i zagranicznych.

Promesy, Losy (sprzedaż losów za wypłatą w rachunku bieżącym). — **Otwieranie kredytów i udzielanie zaliczek** na pokład papierów wartościowych. — Przyjmowanie w przechowanie i w zarząd papierów wartościowych. — Ubezpieczanie losów i efektów od strat z powodu wylosowania. — Wykupno płatnych kuponów i wylosowanych papierów wartościowych. — **Listy polecające i akredytywy** na sezony podróży. — **Eskont weksli.** — **Inkasa i wypłaty** w kraju i na miejsca zagraniczne. — **Wkładki pieniężne**, na książeczki wkładkowe (podatek rentowy opłaca Bank) oprocentuje po

4 1/2 procent

na asygnaty kasowe z 90-dniowym wypowiedzeniem: oprocentowanie po 4 1/4% i w rachunku bieżącym.

Oddział komercyjny:

Finansowanie przedsiębiorstw przemysłowych i budowlanych publicznych, kredyty na podatki i cła. Zaliczkowanie faktur towarowych. Kupno i sprzedaż w drodze komisowej towarów i zaliczkowanie tychże.

Wiedeński Bank Związkowy

FILIA WE LWOWIE.

Lwów

Kapitał akcyjny:
K. 80,000,000.

Fundusze rezerwowe:
K. 23,027,428-13.

we własnym gmachu przy
ul. Jagiellońskiej 13.

Telefon nr. 57. Dyrekcja
Telefon nr. 358. Kantor
wymiany.

Zakład centralny
Wiedeń

FILIE: Augsburg, B. Borno, Budapeszt, Czerniowce, Grac, Prosejów, W. Neustadt i St. Pölten.
12 kantorów wymiany i kas depozytowe we Wiedniu.

Załatwia wszelkie interesa bankowe oraz transakcje w zakresie kantorów wymiany wchodzące a mianowicie:

Przyjmuje wkładki w rachunku czekowym i w rachunku bieżącym. Przyjmuje wkładki na 4% książeczki wkładkowe. Oprocentowanie rozpoczyna się z dniem następnym po złożeniu wkładki a kończy się z dniem poprzedzającym podjęcie wkładki. Podatek rentowy opłaca bank z własnych funduszy. Eskontuje weksle, otwiera kredyty i udziela zaliczek w podkład papierów wartościowych. Przeprowadza wszelkie obroty giełdowe na targach krajowych i zagranicznych. **Kupuje i sprzedaje papiery wartościowe, waluty i przekazy** na zagraniczne miejsca.

Wydaje listy kredytowe na wszystkie kraje. Wymienia kupony i wylosowane papiery wartościowe. Inkasuje weksle we wszystkich miejscach krajowych i zagranicznych. Przechowuje papiery wartościowe i zarządza nimi. Ubezpiecza papiery wartościowe przed stratami z wylosowania. Rewiduje bezpłatnie numera losów i innych papierów wartościowych, podlegających losowaniu. Najkorzystniejsze. Pilne czuwanie nad interesami klientów. Ułatwienia wszelkiego rodzaju, umożliwione doświadczeniem i rozgątezionymi stosunkami w całym świecie kupieckim.